

Nemunas

Nr. 30
(879)

2013 m.
rugsejo 5-11 d.

Kaina 3,00 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Algirdo ŠEŠKAUS nuotrauka

Fotografija be vaizdų

3 p.

9 770 134 314 014

*Lyg kaip sapnas koks, kurį miegodami matom,
Ogi pabudę jo po tam trumpai paminėjam,
Lygiai taip prašoko mums su vasara džiaugsmas.
Ogi dabar purvynai, kad juos krutina vyžos,
Nei kisielius ant ugnies pleškėdami teška.
Vislab, kas pas mus lakstydamas vasarą šventė
Ar plezidendams ant laukų linksmai šokinėjo,
Vislab, kas linguodama ik debesų pasikélé
Ir, pasidžiaugęs taip, grūdelius su vabalų valgė,
Vislab jau prastojo mus ir nulékė slėptis.*

*Kristijonas DONELAITIS „Metai“,
„Rudenio gėrybės“*

Vytauto PLETKAUS iliustracija

Fotografija be vaizdu

Toliausiai pasklidusi fotomenininko Algirdo Šeškaus frazė skelbia, jog fotografijai nereikalingas vaizdas. Tokios jo parodos be vaizdų galerijoje rengiamos dar ir keistai jas konstruojant, neįprastai dėstant fotografijų ląkstus. Ši kartą Kauno fotografijos galerijoje jie įvairouja lyg mozaikos detalės. Išdidinti ir savitai, remiantis autorui težinomais kriterijais, komponuojami vaizdai derinami su rėmintais ir tiesiog paliktais ląkstais, kurių kampanai riečiasi ir primena apie A. Šeškaus fotografijų kasdieniškumą. Toks buvo Lietuvos fotografijos avangardas, taip jis skleidžiasi ir šiandien pristatomas. Nuo visiškos tuštumos, tylos, atmetimo, apdulkėjusių archyvų, užmirštų stalcių priartėjės iki keleto fotografijų albumų, parodų ir šiaisiai metais Lietuvos astovavimo Venecijos bienale.

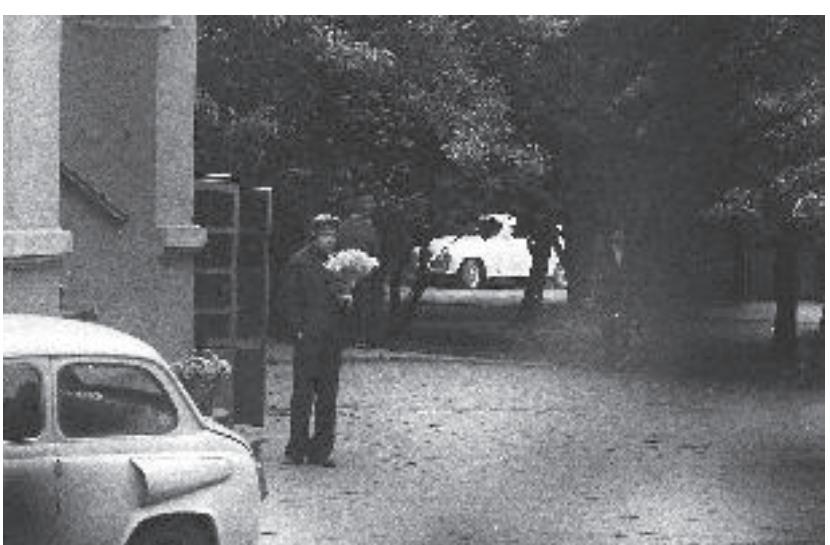
Menininko fotografijos blausiai pilkšvos, sąmoningai vengiančios vaizdo (to, kurio nėra) tobulumo, blyškios ir miglotos. Žodžiu, sukurtos taip, kaip fotografuodavo mūsų dėdės, tėvai, vėliau ryškinda-

vę nuotraukas kokiame nors tamsiame sandeliuke. Ir A. Šeškaus fotografijose objektai labai panašiai kasdieniški, artimi, neįmantrūs. Komponuojami atsainiai, nedarniai, nepaisant jokių taisyklių. Visa tai ne juokais turėjo nervinti sovietinių laikų fotografijos vertintojus. „Pagal vyrvusius ano meto fotografijos kanonus Šeškaus „neprofesionaliai“ surėstos kompozicijos, neryškūs, be jokios dinamikos ir ekspresijos darbai priminė pradedančio mėgėjo (neišmanančio nei technikos, nei estetikos) bandymus ir tokia savo vizualine kalba trikdė ne tik tuometinę Meno tarybą, bet neretai ir menotyrininkus“, – teigia parodos organizatoriai. Dabar tai iškyla kaip itin savitas stilius ir laiko dokumentas, kuris iš tiesų nieko nenori dokumentuoti, išlaikyti ateicių. Tai atsitinka savaime, nors svarbiausiai prasmimai dėmenys slypi fotografijos dvasioje, atmosferoje, nuotaikoje... Būtent joje, kitaip nei formoje, negali būti nieko apsimesto, sumeluoto. Kiek pavargusios, liūdnos moterys, savus gyvenimus ir

pasaulius susikūrė vaikai, prie kurių net priartėti sunku, patys įvairiausiai ir keičiausiai gyvenimo teatro personažai. A. Šeškus nieko nenorėjo parodyti, tačiau jo sulėtintas, nublukintas gyvenimas vis tiek nepraradės vidinio vitališkumo. Agnės Narušytės įvardytoje nuobodulio estetikoje, sovietinio gyvenimo anemiškume žmonės atrodo daug ryškesni ir gyvesni, artimesni vienas kitam nei dabar, pasimetę spalvotų vaizdų maišatyje. A. Šeškaus mėgstami fotografijų ciklai kuria ir išorinę dinamiką – kinematografinę slinktį nuo vieno taško iki kito.

Parodoje eksponuojami 1975–1983 m. darbai. Vieni yra autentiški, paties autorius spausdinti sidabro atspauidai, o kitus jis tik dabar pirmą kartą pamatė tokiu pavidalu, nes iki šiol jie gulėjo kaip kontroliniai atspauidai. Štai toks dar vienas atkastas lobis, užmenantis daugiau mislių, nei pateikiantis atsakymų, nes tokia fotografija niekada nieko nepasako iki galo.

„Nemuno“ informacija

4 Vyksmas

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Vasara šiek tiek šiauriau

Soros Mannheimer, Almos Braškytės ir Laimos Kreivytės pertrauka.

Šiaurės vasara yra... Labai reikėtų saknio té sinio, kuris neįkalintų ir nesusiaurintų įvardijimo, interpretavimo galimybių lauko, tačiau vi siems nežinantiesiems, nemačiusiesiems leistų geriau išsivaizduoti šį reiškinį. Šiaip „Šiaurės vasara“ yra tarptautinis šiuolaikinės literatūros forumas, toks nedidelis festivalis, skirtas lietuviams ir šiauriau gyvenantiesiems, man labiausiai besiasocijuojantis su žole, pievle. Loginė tokio mintijimo seką visai įmanoma, nes kokioje nors Pietų vasaroe kalbėtume apie sausus pievų stagarus ir kiparibus. O šiaurėje žolė žaliuoja taip, kad kviečia prisesti su draugu ar su knyga, suteikia bent jau laisvę iliuziją.

Lokacinės renginio tradicijos gana pastovios – pirmasis eksperimentinis kartas Nidoje, vėliau ilgus metus – Jurbarko dvarvietė, o šiais metais – jau Biržų krašto muziejaus rūmai. Žodžiu, pievelė – tas žalias gamtos kilimas – buvo patiestas kitoje vietoje. Šiek tiek šiauriau. Iš pradžių dar buvo besiilginčiųjų Jurbarko vejos, to mesto dienų ir vakarų, nes ten palikta tikrai daug prisiminimų. Tačiau Biržuose visi buvo taip laukti ir šiltai priimti miestiečių ir miestelio valdžios, kad „sentimentalintis“ tapo paprasčiausiai nepadoru.

„Šiaurės vasara 2013“ tuo pat metu tapo pradžia ir tēsiniu. Forumas šiais metais vyko jau dešimtą kartą, tačiau visus pasitiko šiek tiek atsinaujinęs. Dvi pagrindinės organizatorės – rašytoja Giedra Radvilavičiūtė ir Rūta Elijošaitė renginiui ieškojo naujos vietas, kurioje jis neprastu savo identitetu, susiformavusios raiškos subtilybių, dažniausiai nuolatinį dalyvių prie lankumo ir pritrauktų daug daugiau susidomėjusių klausytojų, nei būdavo anksčiau. Organizatoriai to visada siekia, nes sklaida yra renginio kokybės ženklas, o daugelis dalyvių tikriausiai ramiai sau džiaugiasi nedideliu, jaukiu vienminčiu būreliu. Tokios nuomonės fundamentalistams nepasisekė, nes biržiečiai ne tik literatūrių skaitymų ir džiazo, bet ir gerokai rimtesnių pranešimų savaitgalį klausési labai noriai. Kunigaikštį Radvilų menėje po gurmaniškos forumo ižangos vakaro vedėja Agnė Žagrakalytė dėliojo literatūrinį tekstu piramide: Alio Balbieriaus eilės, poetiška viešnios iš Švedijos Saras Mannheimer proza, naujo Birutės Jonuškaitės romano ištrauka bei pačios A. Žagrakalytės netrukus pasirodysiančios knygos puslapiai. Žodžiu, savotiška laiko mašina į netolimą ateiti, pažintis su tuo, kas dar tik bus. Toks anonsinis

vakaras, nes lietuvių romanai jau suplanuoti, o ir su S. Mannheimer kažką paslaptinai šnabžėdėjos vienos leidyklos redaktorė. Jei lietuviškai pasirodytu jos knyga, tai galėtų būti kompensacija už neatleistinai trumpą rašytojos pasirodymą Biržuose. Tiesa, ji visų širdis užkariavadar ir šokių aikštéléje, tačiau apie juos kiek vėliau – po rimtųjų dalykų. O kol kas skaitymų vakare stebinančio skaidrumo džiaza groja vienas geriausiu Lietuvos sakofonininkų Kęstutis Vaiginis ir jo kolega klavišininkas Dmitrijus Golovanovas.

Naktinėdami forumo dalyviai kiek nukrypo į praeitį. Senųjų susitikimų nuotraukos linksmi no grąžindamos prarastus veidus – tokų veidrodžiai jau neberodo, o G. Radvilavičiūtė juokino savo teksta, rašytais dar po pirmojo forumo Nidoje. Viskas tuomet atrodė kitaip – net atvirkščiai, nes pati rašytoja buvo dalyvė, o ne organizatorė, išėjęs Jurgis Kunčinas Klaipėdos turuje dar pirko žuvį, renginys turėjo daug potencialo ir mažai patirties.

Jos īgijo per dešimtį metų, kai vasaromis susirinkę Lietuvos, Skandinavijos rašytojai ir kiti menininkai gliaudė itin sudėtingas temas: kūrėjo maištas, aš ir *kitas* literatūroje, egzodas, humuras, literatūros vizualumas, euroromanas ir t. t. Žo-

džiu, ilgai, bet nenuobodžiai stengtasi nusakyti, kas ar kokia yra gera literatūra, tačiau ne siekiant įvardyti ir užtvirtinti, o mėginant suprasti bei pajusti kriterijų kaitą, pastovumą ir neapibėrėtumą. Kaip teigė G. Radvilavičiūtė, pažvelgti į literatūrą iš visų įmanomų pusių. Per tiek laiko būta nuosaikių pasvarstymų, sulaukusiu vi suotinio pritarimo, ir net labai provokatyviu pranešimų, sukėlusiu karštą diskusijas. Tiesa, fórumė nuomonės prieštarinės būna gana retai, nes dažniausiai, kaip nutiko ir šiaisiai metais, pranešėjai papildo vienas kitą, atranda keistų sąsiųjų net gerokai vienas nuo kito nutolusiuose tyriénimų laukuose. Ir tai neabejotinai rodo, kad net kalbant siaura tema, leidžiantis į detales, apibendrinimai siekia daug toliau, jų išvados ir metodai tampa universalūs. Šiaisiai metais svarstyta apie laisvę rašyti: „Apie žiniasklaidos laisvę, apie laisvę reikšti savo pažiūras, apie teisę žinoti, apie laisvę vertinti meno kūrinius, jų autorius ir laisvai vertinti jų vertinimą.“ Gal būtent todėl prieš akis iškilo laisvę ir dykinėjimą simbolizuojantis pievelės vaizdas. Juk būtent čia ilsismasi nuo savanoriškų, tačiau vis dėlto sunkiasvorų intelektualinių diskusijų, kalbama lengvai (tiesa, net trapiroje šių pokalbių formoje išlieka juntamas intelektinis svoris), o vėliau vakarais – šokama.

„Šiaurės vasara“ prasidėjo.

Lucas Aubry (Prancūzija) ir Jūratė Baranova.

Kalbėdami apie laisvę ne vienas pasirinko oponentinę situaciją – nelaisvę ką nors daryti. B. Jonuškaitė, kilus iš „Punko rezervato“, daugiausia koncentravosi ties negaléjimu – iš jo kaip žmogus ir rašytoja jį labai ilgai, skaudžiai vadosi. Filosofė Jūratė Baranova savo keistos atmosferos kerus paskleidusiamė pranešime narpliojo rašymo ir mąstymo, techninio bei poetinio rašymo prieštaras, svarbu įsiųmoninimą ne tik to, kas nutiko, bet ir to, ko nebuvvo, negalėjo būti, laisvę ir jos atsinešamą baimę prie balto popieriaus lapo. Galų gale uždavė daug klausimų, kurie niekada nesurinks atsakymų, nes rašymo teorijos ir metodikos visada liks iki galo neįvardytos dėl galimybų gausos.

Literatūros kritikas ir vertėjas Laimantas Jonušys mėgino sugauti keletą rašytojų, besislapstančių už savo sugalvotų knygų veikėjų nugarą, laidančių nepadorias replikas ir burnojančių: „Ižuli drąsa: autorius, pasislėpęs už antiherojaus“. Tokia keistai baili kartais būna drąsa. Blogasis aš knygoje leidžia sau tai, ko niekada nepadarytų gyvenime. Keista tik tai, kad Lietuvoje tokį autorij L. Jonušys randa vos vieną kitą. Gal liečuviai net knygose tvardosi?

Eglė Kačkutė pirmą kartą lietuviškai kalbėjo apie tai, ką tyrinėja jau daugelį metų. „Smurtas

šiuolaikinėje moterų literatūroje“ – tai ne tik studijos apie „sociologinę literatūrą“, prabylyančią retai kada realiame gyvenime paliečiamomis temomis. Tai dar ir gynybinė kalba, siekiant suprasti apie smurtą ir seksą rašančias moteris, kurios ne šiaip stengiasi šokiruoti skaitytojus, o menine kalba išsako, kas realiai vyksta socialinėje aplinkoje.

Jau minėjome, kad kažko nedaryti yra ne menkesnė laisvės forma, nei tai realizuoti. Tačiau poziciją kartais taip mielai renkasi kontemplatyvūs rašytojai. Tačiau Rolandas Rastauskas šį kartą ne apie tai, o apie laisvę nerašyti Turkijoje – ją sau išsikovojo (nelabai, gal net visai netinkamas žodis) Orhanas Pamukas. Apie galimybę nerašyti apie itin aktualius, tačiau nedominančius, šalimaus pasiliekančius dalykus. Ir apskritai apie žodžio laisvę, be kurios nepajėgtume suvokti savęs.

Suprantu, kad jau reikėtu pertraukėlės, kurias taip smagiai saulės atokaitoje leido forumo dalyviai, tačiau dar laukia keletas pranešimų. Todėl trumpai užsiminsime apie Otilijos Kerbelytės lygintas rašytojo Vladimiro Nabokovo ir režisieriaus Stanley Kubricko „Lolitas“. Ir apie demoniškąją, kapitalo nužaistą Lietuvą, kurią Arūnas Spraunius perskaito, pamato žiniasklaidoje

Giedra Radvilavičiūtė ir Rolandas Rastauskas.

ir realiai pajunta savo su verslo keliais besikeriančioje veikloje. Ateities prognozės, jo manymu, nieko gero nežada. Baisu...

Visa tai – tik dalis išklausytų pranešimų. Tačiau kai į pavakarę jėgos ir dėmesio koncentracija menksta, padeda literatūriniai skaitymai. Gerdur Kristny iš Islandijos buvo antroji viešnia šiaisiai metais tokiose menkose užsieniečių gretose. Rasa Aškinytė anonsavo savo būsimą romaną, A. Spraunius eilėmis lyg ir tėsė ankstesnijį pranešimą. O R. Rastausko paplekšnojimas kolegai per petį buvo visiškas ekspremtas. Keletas jo perskaitytų eiléraščių iš ką tik pasirodžiusios Kęstučio Navako knygos „Lorelei“ ir džiazmenų duetas sulipo kaip duona ir sviestas.

Tuomet atėjo laikas paties K. Navako diskotekai. Kadangi jos jau tampa šiokia tokia renginių tradicija, ši kartą buvo sumaniai pakeista konцепcija. Viena rimta ne muzikos, o literatūros mokslininkė nesunkiai įspėjo, kad viskas diskotekoje išdėstyta pagal šalis ir gal net abécéle. Na, kelionė aplink Žemės rutulį šokio ritmu vienai įmanoma, o abécéle gal pasilikime sekmdienio pranešimams.

Paskutinė renginio diena visada būna keista – linksma dėl to, kas īvyko vakar, ir liūdnai dėl to, kas laukia netrukus. Tačiau kol visi sésis į autobusus ir automobilius, dar laukia Laimos Kreivytės pasakojimas apie kūrybinę Marijos Teresės Rožanskaitės drąsą ir laisvę. Visa tai nesunkiai galiama iššifruoti dailininkės darbuose šiek tiek prisiemenant biografijos detales. Buvo laikas, kai ji rinkosi fantasmagoriškas abstrakcijas, nors sovietmečiu jos nebuvvo toleruojamos; tapė hiperrealistine maniera, kurios nepripažino nuo socialistinio realizmo pavargę kolegos, ir daugelis kitų laisvės formų, kurias mėgina sugaudyti menotyrininkė. Grafikė Jūratė Stauskaitė kalbėjo apie laisvę kurti, apie laisvės simbolius savo grafikos ląkštose, bet pranešime buvo justi daugiau nerimo dėl šiandienos baubų nei laisvės. O forumo pabaigai liko linksmiausias, ir, beje, pirmas per visą dešimtmetylį G. Radvilavičiūtės pranešimas „Žiniasklaidos kuriama Lietuva“. Tiesą sakant, klausydamiesi žiniasklaidos „perlu“ ir pranešėjos interpretacijų turėjome verkti, o ne juoktis, tačiau kitaip tiesiog nebuvvo įmanoma. Gyvename tikrai įdomioje šalyje. Tik gerai, kad joje, toli nuo Vilniaus ir Kauno, yra Biržai, krašto muziejus „Sėla“, Jurgio Bielinio viešoji biblioteka, pievelė...

Alio BALBIERIAUS nuotraukos

Skaitymai.

6 Kūryba

Petras PANAVAS

Disonansai

Vidurvasaris

Sako, baigia Grenlandija tirpti.
Sako, greitai uždus Europa.
Išeinu į balkoną – lyg pirtį.
Lietuvėlė – ir ta nebe ta.

Jei už lango išvystum palmę,
Nenustebtum turbūt nė kiek.
Arba ugnį, spjaudančią kalvą.
Arba upės imtų tekėt

Atgalios. Ten, kur mūsų pradžios.
Kur nuožmi dinozaurų era.
Kur naktim – tiktais žvaigždės gražios.
To, kas groži suvoktu, – nėra.

Dar nėra nei minties, nei žodžio.
Dar stebuklas tik prasidės.
Sieros kvapo dar nieks neužuodžia
Ant mažiausios Visatoj žvaigždės.

Tai iš ten, iš pirmynkščio chaoso,
Visi mes. Ligi vieno visi –
Dailiai vyžą nešioje tošinę,
Dainą traukę tauriam liūdesy,

Kantriai kelią ateinantiems rodę,
Bandę skiepyt gerumą vaikuos,
O šiandieną, apniki ti gudulio,
Vėl pavirtę nežinia kuo – – –

Vaikštinėjau po Aukštaitiją,
Buvaau ir šiek tiek toliau.
Dabar tyliai klausausi, kaip lyja,
Kas kartą tyliau ir tyliau.

Jau užtenka lietaus šnarėjimo
Ir paukščio skrydžio languos,
Ir ilgo ilgo tylejimo
Ant gerumo bangos.

Jau gera vien būti ir jausti,
Kad iš tikro – kol kas – esi.
Kad turėjai laimę didžiausią
Pabūti padėbesy

Ant šito nedidelio ploto,
Pavadinto kadais Lietuva,
Ant Istorijos tako migloto
Ir išgirsti kvietimą „eiva“

Iš tévo ar žynio lūpų,
Iš prokalbés mūsų gelmų,
O gal pirmapradžio ūko,
Kai dar niekas nerašė eilių.

Kai dar nežinojo, kad būsim,
Net Praamžius – Didžioji Dvasia
Ir bijosim sugrįžti į ūką
Žvaigždėta Visatos rasa – – –

Žmogeli tu mano lietuviškas,
Sako, laisvas esi.
O vis tiek gyvenimas – šuniškas,
Kol pakils padėbesin.

Kaip drebėjo, taip dreba kinkos.
Nedrebės – išvarys iš darbų.
Pavargai nuo laisvosios rinkos,
Nuo seimūnų kalbų.

Lietuvėlė – žemė oratorių.
Ir nekibki prie pavardės:
Sąrašai KGB informatorių
Dūli seifuose – kol sudūlės.

Laimingųjų pradžiai miglotai
Jau netrukus sueis senatis,
Nes Temidei seniai nė motais,
Kas užrišo ir jos akis.

Tai necypauk, žmogeli lietuviškas,
Įsipilk naminukės taurėn,
Lig pietų nusitašęs ūkiškai,
Solfedžiuok ant pievutės do – ré – – –

Žolinė

Žolės visokios taip kvepia tiktais per Žolinę.
Iš pievų vaikystės, iš ilgesio begalinio.
Viskas taip atsitolino, taip atsitolino,
Bet padangė ir vėlei – lyg žydintis linas.

Nors linas nežydi per Žolinę, jau daug kas nežydi,
Bet gerumą glėbiais gali nešti
Per kiemą, per lauką, per visą pasaulį diidel
Ir pakilti į dangų apkabinęs kvepiančią naštą.

Vėl skamba varpai. Virš kalvų Aukštaitijos,
virš ežerynu.
Vėl norisi viską atleisti ir sau, ir nedraugui.
Pušys ir liepos šventoriuos, prie vieškelį rymo,
Atminti mūsų ir Žolinių sakmę saugo – – – – –

Vakaro sonetas

Atėjo vakaras – ir nežinai,
Sulauki ryto ar jau nesulauksi.
Šešėliai – lyg legendų milžinai
Šaligatviu kietais kulnais nukaukši.

Ir vėl tyla. Tarytum per Mišias,
Kai laužo Ostiją po Pakylėjimo.
Šešėliai apgula visas nišas
Ir šią pilną nuojautą tylejimą.

Šešelių amžinybė – jau čia pat.
Visai šalia. Bet dar baugoka verti
Į ją duris. Tarytum į Čė Ką.
Nei juoktis iš gyvenimo, nei verkti:

Dar tiktais ruošémés kažką pradėt,
Dar pora žingsnių – baigsim ir drebėt – – –

Žvaigždėtą naktį

Viršum sapno – tik žvaigždės, tik gražios,
O po kojom dar nieko néra.
Iš Praamžiaus sapnų – visos pradžios,
Ir gentis, ir šventoji giria.

Dairės tauras, lakštingalos suoke,
Dailiai tryško šventoji versmė.
Gyném laisvę tai dalgiai, tai kuokom,
Pasiryžę išlikt bent giesmėj.

Buvo tremtys ir ilgos nelaisvės,
Ir bekrasté pilka nežinia,
Buvo sūnūs, išmėtyti aikštėse,
Buvo broliai su Judo žyme.

Ir dainų sklidina revoliucija,
Joj išdyges nykus godulys,
Už eurus parsiduodančios liucijos,
Giedant himnų saldus žiovulys – – –

Iš Praamžiaus sapnų visos pradžios.
Bet kodėl va tokia pabaiga?
Tiktais žvaigždės dar mirksi, dar gražios.
Paukščių takas – lyg dirvoj vaga – – –

Skausmingas eiléraštis

parašytas pasislinkus nugaros slanksteliui

Po šimts perkūnelių – skauda...
Slankstelis ne vietoj turbūt.
Iš skausmo griebiesi šiaudo –
Visokių darbų nedarbų.

Nepadeda, nors tu šauki,
Nors krumplius iš skausmo kramtyk.
Matyt, teks padėti šaukštą.
Matyt...

O, velnias, ir vėl nuejo
Lyg koks žaibas ligi kulnų!
O už lango – rudenio vėjas.
Ir žiemužé ne už kalnų.

Po šimts pypkių, priėjom žiemą
Jau ir mes, tokie amžini!
O naktis – tartum juoda žemė.
Tik pakaušiai dar šviečia žili.

Kokios komiškos visos ligos,
Nuogos mergos sapne tarp skausmų!
Koks spektaklis trumpam įmigus
Atsibusti su veršio šauksmu – – –

Jau maniau – nerašysiu eiléraščiu.
Šokt virš bambos – jau per vėlu.
Dieną sniegas po kojom veliasi,
Dangus padengtas kovo milu.

I sapnus kasnakt atkeliauja
Iš ašo pasaulėlio draugai
Ir kažko nelinksmai reikalauja,
Sako: „Petrai, vėl užmigai?“

Pabundu – televizorius šnypščia.
Vanduo kriokia tualete.
O aš vėl sapnavau vaikystę,
Mušu tūzq juodu valetu.

O aš vėl sapnavau, kad mergos
Maudos nuogos kaimo pirty,
O mes į jas pro langelį žvelgiame,
Mažo reikalo prispierti.

Pabundu – keistos mintys veliasi,
Kažkur brenda tarsi milu.
Ir imu vėl blūdyt eiléraščiais,
Ir atrodo – dar vis nevėlu – – –

Dedikacija

Birbinai, Juozeli, visq gyvenimėli.
O per sapnų ligi šiol birbyniuoji.
Va taip ir praeina gyvenimėliai,
Birbinant birbynėlę ar kitokį lumzdelį.

Smagūs ir šviesūs tie mūsų lietuviški gyvenimėliai,
Nuo pagonybės laikų muzikélém gražiom apkaišyti.
Gražus ir mes, kai ta muzikélė iš mūsų dar sklinda.
Gražus ir Tu, Juozeli.

Birbinki toliau paslaptngai,
Jei dar neaptingai.
Birbink – – – – –

Rudens ekspremtas

Pabuvai ant šio svieto – ir gana,
Nes padangė jau visai murzina.
Nei gandrelio laukuos, nei kregždės virš atslaimo.
Bet ir nuogą šermukšnį matyi – laimė.

Kojos, rankos dar juda, nors pasopédamos.
Nebuvai niekad Judas, net prispaudus
didžiausiai bėdai.
Dainavai – kaip mokėjai. Kalbėjai nepataikaudamas.
Samanélém apaugo širdy net gailiausios raudos.

Kalbiesi su Praamžium – lyg lygus su lygiu,
Nors tai Jis į lūpas tavqias įdėjo metaforas ir
palyginimus.
Šimtą metų tūnotum va šitaip po rudine
Praamžiaus –
Ir būtum amžinas.

Deja, pabuvai ant šio svieto – ir gana,
Nes padangė jau visai murzina.
Ačiū, Praamžiau, kad leidai ir man pabūti ant
proprietevių šiltuo atslaimo.
Ačiū už šitą buvimą – vienintel žmogišką
laimę – – – – –

Šekspyriskas sonetas

Prie pjesés plükiasi ir Viljamas Šekspyras,
Delnais patrindamas nutirpusius kelius.
Iš kur tasai gyvybės eliksyras,
Stebuklais verčiantis miestelio juokelius?

Iš kur šitie veidai? Ką reiškia šitas šauksmas?
Kur meilė, neapykanta nuves?
Kam giméme? Kam visos mūsų aukos
Ir amžinas ieškojimas savęs?

8 Kūryba

Ona JAUTAKĖ

Aš nekuriu vertybių

Juokiasi, lyg pyragą valgo...

Galva atlošta, raukšliukėse slepiasi riešutinės akys. Kairioji tuo pat metu žaidžia slėpynių su spin-duliu, iškridusiu pro atlapą langą. Ji pakreipia galvą, spindulys čiuožia veidu žemyn, čiuopdamas švelnus pūkelius ant viršutinės lūpos, atsainiai brūkšteli per šokoladinių apgamų ir paskubom slepiasi suknelės gėlyne, spėjės išryškinti, ko gal nereikėjo, – kaklą su gilejanciom klostėm...

Ji graži, ta mano mama, pamanau su nuostaba, tikrai graži, keista, kad niekad iki šiol to nepagalvojau. Atradė, ji tiesiog yra ir visada bus, ir bus tokia, kokia yra šiandien.

Rugpjūtis, ant stalo dubuo saldžių mėlynųjų slyvų, didelių, padūmavusių ten, kur nesiekė pūrstai. Vieną matau įsprogusia, pūpsos lyg sakai sukietėjusios sultys.

Aš nekuriu vertybių, kas tobula, jau sukurta. Rugpjūčio popiečio sotis ir tingulys, mamos juokas ir šitos mėlynos slyvos...

Aš tik godžiai geriu visa tai iš savo vyzdžių gelmes.

Kaip atsiranda šaukšteliai

Vilkupėje trimituoja gervės.

Garsas toks stiprus, kad daužia per ausis kiemo vidury, už kokio kilometro. Virpa oras, – plika akių matau.

Virpuliouja ir troboje, juda atverto lango užuo-laida, pastojusi kelią pavasariui.

Tik tiek romantikos, nes plautuvė pilna indų.

– Tu, tu, tu, tu, – greitakalbe sukalena mano panosėje.

A, tai šauksto kotu iš kitą šaukštą kala vanduo. Atliepia iš gervių treli. Kaip gyvas. Kaip pavasario pašauktasis – seksualiai ir dviprasmiskai.

Aha, o kaip, jūs manėte, atsiranda šaukšteliai?..

Plukių sniegas

Kad prisnigta tų plukių po ažuolu, dievulėliau, net šalta nuo baltumo, lyg po sniegą braidytum...

Kaip tuomet, kai prašėt mane Kūcių. A, pagailo vienišos senės, ar ne?

Iš kur jums žinot, kad ne viena aš? Kad mano vaikas dar yra. Sykiu mudu ir džiaugsme, ir varge. Kokis jau yr, toks, ale vis savas kraujas. Kaip išeisi, paliksi? Kur klajos tokį vakarą vienas, į močios tamsius langelius žiūrėdamas...

Ačiū už gerą širdį, bet man geriau jau su juo... Ir kadugį kieme parėdžiau, tuščia jos, tos eglutės, kas bevilks per pusnynus?.. Lai mato vaikas, kad šventė, ne kokia eilinė diena.

...Plukės jau buvo nukrėtusios savo sniegą iš žolė, tai ir neatmena, kad sūnų palaidojo pernai, vasarai linkstant iš rudenį.

Jos neatmena, jos nė negirdi žodžių, nebent vėjo šnarei ažuolo viršūnėje, bet motinai vis atrodo: jei paaiškinsi, gélés supras.

Sausainiai

Mažos rankytės didelį sausainį transportuoja burnytės link, du priekiniai zuikiniai kanda, sausainis pirmiau nei atkandamas byra iš tris gabalus, šukes ar pusiasalius, – svarbu, kaip žiūrėsi, vienas lieka rankyteje, du lekia ant grindų, byra iš sausainių sėklas, dideles ir mažas, ir placių pasiseja po stalą, aplink... Velnias, ilgai teks rinkti tas sėklas, kad grindų plyšiuose nepridygtu mažų ižilių sausainukų...

I procesą žiūrėti gražu, lyg iš debesis...

Bet kas pagaliau išdygs iš tų nelemtųjų sausainių sėklų?

Kas nors. Koks niekelis su kojomis.

Visada kažkas yra už nugaros

Jei skuosi iš visų jėgų, pavyks atsiplėsti nuo savo šešėlio... Esu tokio amžiaus, kad skuodžiu, leku, lekuoju. Nepavyksta. Bet tikiu, kad kada nors...

O kol kas tas šešėlis bėga sykiu. Priky. Kairėj. Dešinėj. Įkandin. Niekada neatsiliekantis nė per sprindį.

Ir visada kažkas tūno man už nugaros. Ypač priemoje. Vakaro prieblandoje, kai nuo ką tik už-

degtos žibalinės ant sienų savo nesibaigiantį šokį pradeda šešėliai.

Visada kažkas yra, nors to KAŽKO aš nematau. Kad ir kaip greitai stengiuosi atsisukti ir žvilgtelti sau už nugaros, tas KAŽKAS yra dar greitesnis.

Kas tas KAŽKAS? Angelas sargas? Mažas pagundų kipšelis? Vaiduokliukas? Dvasia?

Kam spėlioti: vieną kartą būsiu greitesnė. Ir žinosiu tikrai.

Mano mažasis šuva taip sukiojas, kai gaudo savo uodegą.

Nepagauna. Bet gaudo ir gaudo.

Lyg žinotų: kai nustosim suktis, būsim suaugę.

Skyryba

Ir vėl bijau padėti tašką.

Sugudrauju: tebus sakинio gale daugtaškis...

Kaip abejonė. Nebaigtis. Praviros durys kaip leidimas kada nors sugrižti.

Taškas yra spyna, nuo kurios pamestas raktas. Net nepanašu, kad jį kada rasi žolėj.

O daugtaškis žada...

Paslaptingai šlama žolė po ieškotojo kojom. Rugpjūčio žolė su žiogu, kuris neįmanoma skyrybos subtilybių.

Egzistencinis nerimas

Kartą iš mane pažvelgė filosofas. Jo akys buvo ypatingos. Kaip gyva nebuvalo tokiai mačiusi. Miške po pernykščiais lapais pavasario sulaukusio riešuto spalvos, šiltos ir graudžios. Dabar turėčiau tyliai prisipažinti jums, kad įsimylėjau? Išgraužkit! Nieko panašaus.

Mane apniko egzistencinis nerimas.

Liga nebuvo labai ūmi, nesėdėjau kampe kiauras dienas laužydama galvą, kuri iš šio pasaulio netobulujų pirmesnė – būtis ar sąmonė. Iš inercijos riedėjau iš priekį senuoju įprastu ritmu. Klojau rytais lovą, prausyiaus, valgiau, éjau į darbą. Kuičiausis Facebooko stebédamas bičiulį keistenybėmis ir pasaulio mažumu.

Kaip ir daugybė létinės ligos klastingai žudomų žmonių, būčiau nė nežinojusi, kad sergu, jei ne skelbimas internte: gyda depresiją... egzistencinių nerimų... Dr. tokia ir tokia. Mano klasės draugė, neregėta kokius trisdešimt metų, o gal ir daugiau, tingiu gilintis.

Aišku, aš sergu, tariau sau, ir net žinau, kuo. Jei nesirgičiau, jei būčiau visiškai sveika, ar man rūpėtų prabégom sutikto filosofo akys? Ar ieškočiau klasės draugės, be kurios psychiatrijos nugalėvau, realistiškai skaičiuojant, du trečdalius gyvenimo?

Egzistencinis nerimas téra diagnozé, nieko daugiau. Panorēsiu – išsigydysiu.

Bet kur tada viso mano neramaus gyvenimo prasmė? Ar pasveikus dar kada nors trenks žaibas, kai kas nors, net nebūtinai filosofas, pažvelgs į mane pernykščio riešuto spalvos akimis?

Dulkės

Žiburiuoja saulėje ir šoka, kol pamažu apgaubia kojas... Ne kelio dulkės, o švelniausias aksmas. Man, tau, kiekvienam.

Kur dėsiu aksomą? Padovanosisi ežerui.

Kol vanduo skalauja kojas, pagalvosių: kaip yra, kad žemėj neįšyksta keliai, taip dosniai dalijantys save kiekvienam keliautojui?

Po sauja, po visą gintaro spalvos dulkių sauja...

Silvija PELECKIENĖ

Noveletės

Šviesa

Ji laukdavo vasaros pavakarių. Po visų dienos darbų švytinti žara atnešdavo ramybę ir poilsį. Ji atsisėsdavo ant suoliuko sodo pakraštyje, atsukdavo besileidžiančiai saulei nugarą ir išmeigdavo akis į tolį. Stebėjo pamažu tykiai besitraukiančią šviesą. Jos spindulai kabinosi, juosinėjo, slapstėsi tarp medžių, žolių, gelynu, spindečiamai ramiai sublisdavo. Tada, rodės, iš visų pašalių tarsi iš pačių motinos žemės gelmių pamažu išnyra dumsa. Ji sėlina palengva, užgrobdamas vieną po kito ją supančius daiktus. Ir niekas negali pasipriešinti – ji veržiasi iš žemės tiesiog prieš akis. Bet toji tamasybė ypatingu – plis-dama aplink sugeria dar esančią atošvaitą. Dar spindi medžių kamienai, šyti gelių žiedai ir lapai, dar aplink verdantis gyvenimas žeruoja, net daug stipriau nei dieną. Žiburiuoja ta paslaptinė šviesuma. Ir toji slopstanti, bet gyvybinga šviesa atrodo belaikė, atkeliaus iš kito pasaulio ir amžina. Tada ji pajunta, kaip ilgesio pavaldal pabunda amžinybę, nes jie visada keliauja drauge.

Ji sėdi ir geria į save silpną dangaus šviesą.

Ugnis

Gyvenome sename mūriname name. Nedideliai kambarėliai buvo jaukūs, bet vėsūs, ypač žiemą. Kiekvieno jų kampe stūksingo sumūrytos koklinės krosnys. Tame, kur miegojome mes, trys sesutės, buvo pati gražiausia ir šilčiausia. Pakūrenta gerai įkaisdavo ir ilgai būdavo šilta. Džiaugdavomės malonia šiluma. Bet šaltais žiemos rytais ji jau būdavo vėsi. Anksti rytą virstelėdavo durys, patylomis įėidavo tévas, nešinas glėbiu ausų malkų. Atsiverdavo krosnies durelės, sučežėdavo dėlio jamos skiedros ir žybtelėdavo liepsna. Jai išidegus tévas sudėliodavo malkas, ir kambarėlyje pasigirdavo smagus liepsnos traškesys, o netrukus pasklidavo šiltis. Sugrždavo jaukuma ir ramuma. Tévas, pridarek krosnies dureles, tykiai išeidavo.

Toji nepaprasta ramybė ir šiluma lydi ir šian dien. Dažnai žvarbrios žiemos dieną pajuntu tarsi ten, tolimate laike, jau spragsi užkurta krosnis, švysčioja ugnies liežuviai. Ir užplūsta toks gerumas, sušyla siela, suvirpa širdis ir apima tykus gyvenimo džiaugsmas. Rodės, vėl, to nenorėdama, atgimsta ji pati, o krosnyje vis spinguliuoja šventojo ugnis.

Paslaptis

Senolė gyveno miško pakraštyje. Dažnai dieną ji praleisdavo netoli esančiame miške. Cia kvepėjo pušų spylgliai ir sakais. Medžių kvapas svaigino. Prisėdusi ant didelio kelmo klausydavosi miško garsų. Cia pajusdavo ramą gyvenimo dvelksmą. Išsklausiusi išgirdavo, kaip medžiai šnabždasi apie amžinąjį gyvenimą. Ji jis davo ilgas ir ramias jų minčias. Jų jėga – gili ramybė, neapčiuopiamas tyla, paslaptingi tiršti šešeliai ramino, guodė ir teikė jėgų. Senolė pažino nepaprastą medžių galią – jie amžinai susiję su žeme. Tad stiebiasi į atvira dangų ir stengiasi iškilti kuo aukšciau debesų link. Tada jų šaknys skverbiasi vis giliau į žemę. Ji pavydėjo medžiams jėgos, stiprybės ir ramybės. Kartą prigludo prie senojo ažuolo ir pajuto, kad tampa jo šaka, o jos širdis ēmė plakti kamieno vidury.

Pati to nezinodama ji atskleidė didžių medžio stebuklą.

Senolė pagrobė šakūno paslaptį.

Rauda

Ji verkė. Ašaros plūstelėjo iš pačių širdies gelmių. Tieki susikaupė užgniaužtū muoskaudų, nusivylimų, praradimų. Ją kankino nuolatinis melas ir nerimas, bejegišumas ką nors pakeisti. Artimujių mirtys, sunkūs prisiminimai slėgė sielą. Su ašarone atsivérė slopintas liūdesys. Raudojo ilgai ir graudžiai. Palengvėle ēmė rimti. Rodės, ta aimana suteikė nedideli palengvėjimą, tarytum užglostė sunkius ir gilius sielos skaudulius, kurie atima dvasines jėgas ir dėl kurių apima beviltišumas. Pamažu tarsi traukėsi ją užgulios tamsios, negeros ir nešvarios jėgos. Ji pajuto, kad išlieta gėla išvadavo iš uždaros nevilties prarajos, ir sieloje atgimė atjauta ir viltis.

Ji išverkė savo sielvartą ir surado viltį. Nušvito nezinomi, galbūt gražesni toliai.

Šokis

Tą dienąoras buvo ypatingas. Neįprasta paslaptinė šviesa. Už lango šmirinėjantis vejelis. Ir ji, jau ilgus mėnesius sukaustyta ligos gulinti lovoje, žvelgė pro langą į vėsų, susimąsciusi rudeni. Dar skaidriu vaiskiu dangumi nardė kregždutės. Švysčiojo švytintys saulės spinduliai.

Ir staiga pasigirdo slaptinė fleitos garsai. Tokie ilgesingi, tokie graudulini. Jie apglobė tarsi

švytinti vaivorykštę, degino begaliniu liūdesiu. Viskas iširpo garsų sūkuriuose. Ji juto kambaryje neišsakytu žodžių plevenimą, vilijantį kvietimą. Dangiška mišlinga muzika užbūrė. Užliejo gerumas visam pasaullui. Šio jausmo ji nepaleido ir mintyse ēmė šokti – sukos i ratu, straksėjo, iškėlus rankas gaudė šviesą, šilumą ir džiaugsmą.

Giliai širdyje žinojo, kad tai ilgai nesitęs. Ir iš tikruju: pamažu melodija ēmė slopti, neišsakyti žodžiai išnyko, ir peršviečiama migla viską aplėbė pasakišku šydu.

Pavargusi ji užmerkė akis ir paniro į gaivingą sveikstančiojo miegą.

Pasiklydusi laike

Rudas, odiniu viršeliu, senoviniai metaliniai aptaisais nuotraukų albumas gulėjo ant jos kelių. Kiek mena, nuo pat vaikystės vartydavo ji, žiūrėdavo į gražių ponų ir ponų fotografijas, gérédavosi. Dabar, po graudulingų praradimų, širdgėlos ir raudų, vėl nutarė atversti senają albumą. Atrasti save iš naujo.

Vertė nuotraukas, albumo puslapiai. Atgijo jausmai, iškilo praeitis ir nusinešė atgal į prabėgusias dienas. Ji stebeilijosi į nuotraukas, ir chaotiškas gatvės triukšmas pasitraukė, užliejo liūdesys, širdį suspaudė graužulys, apėmė neviltis. Néra, nieko nebéra. Nė vieno iš tų gražių žmonių – tėvų, brolių, seserų, pusseserų ir pusbrolių nėra. Išnyko. Išėjo. Iskeliavo. Liko tik kelios nuotraukos.

Kodėl žmogus apibrėžtas mirties? Kiekvienas stengiasi jos išvengti, gydos, geidžia kuo ilgiau gyventi tą vienintelį gyvenimą. Visi suvokia savo mirtingumą ir trokšta nugalėti mirtį. Ak, išsivajojo ji, jeigu būtų tokis stebuklingas eliksyras, suteikiantis galimybę gyvuoti ilgai. Kaip pasikeistų pasaulis! Kokia tai būtų dovana! Galimybė praleisti daugiau laiko su brangiais žmonėmis. Galėtum daugiau mokytis, pažinti, atrasti, nepasentti, nes senatvė – tai liga, kurios dar niekas neįsgydė ir nenugalėjo.

Ji suvokė, kad gal geriau nežinoti ir neatrasti to nepaprastojo eliksyro, neatskleisti tos paslapties. Tai turbūt būtų tikras prakeiksmas, nuo kurio nėra atokvėpio. Tarsi gyvenimas skolintu laiku.

Ji užvertė albumą ir išėjo į saulėtą šiltą dieną. Rodės, žemė pakilo jos pasitikti. Užliejo šviesa, o gal godojančios protėvių dvasios?

Išpažintis

Šiandien man sukako nei daug, nei mažai – devyniasdešimt metų. Ar norėčiau būti jauna, nerami, ieškanti ateities? Tikriausiai ne. Dabar turiu gausybę įdomių prisiminimų, užtarnautą dvasios ramybę. Džiauguosi slaptingu gamtos grožiu, megaujuosi ilgesinga muzika, vakarais džiugiai žengiu į miego karalystę. Kiekviena diena yra mano, gyvenu čia ir dabar, o ką atneš rytdiena – nežinia.

Bet mano praeitis su manimi. Visada šalia. Kartais prasiveria slėpiningsios širdies durelės ir iš tos ilgai slėptos miglos išsiveržia praskriejės svajonių pasaulis.

Vaikystės namas. Cia pažinojau kiekvieną kertelę, akmenelį, gėlytę ar medelį. Atsimenu tada gyvenusius mažus mamos šunelius. Menu jos rūpestingą žvilgsnį, pavargusias skaudamas rankas, nubraukusias išdrūkusius plaukus nuo kaktos, girdžiu tykų balsą. Ir ūmai suvokiu, kad mano motina yra manyje. Ji tarsi atėjo nuraminti ir pasakyti sudie. Paskui išėjo, kaip ir turėjo būti. Bet ta akimirką, kad ir kokia paslaptinė, kad ir kokia neįprasta būtų, – sustingsta kupina nusterusio gyvenimo. Mano gyvenimo. Taip greitai praskriejusio ir palikusio tik prisiminimus, apšlakstytus sielos žaizdų ašaromis.

Bet aš myliu šią man dovanotą būtę. Klausau, ką byloja Visagalė, ir ant saulės nušvietę kambario grindų lopinėlio puoselėju savo čiobrelių pievą.

10 Kūryba

Konstantinas GAITANŽI

Trans-matomi objekta iš už horizonto

Vis augančios žinios apie pasaulį jau nuo Renesanso laikų sugriovė įvairiapusio žmogaus ideją, kurio šaknis galima aptiki dar senovės Graikių mąstytojų *athlon* vizijoje. Neteisinga būtų sakyti, kad to idealo mirtis buvo labai lengva – dar gana ilgai gyvavo „mokslininko enciklopedisto“ personažas – tai žmogus, maniaiškai bandantis aprépti neaprépiama, mėginantis būti kompetentingas visose srityse. Tačiau pastangų rezultatas būdavo tokis, kad jis bet kurioje iš tų sferų pasirodydavo mažiau kompetentingas už konkretios srities specialistą. Tapo akivaizdu, kad joks švietimo modelis neišspręs šios problemos. Specializacija tik iš dalies ją išsprendžia. Vieno asmens, individuo nesugebėjimas aprépti viso žmogiškųjų žinių pasaulio lemia jo sąmoningos kontroles netekimą. Pirma – netolygi įvairių žinojimo sričių raida veda į savotiškų „tuščių zonų“ atsiradimą. Tarpdisciplininės studijos dalinai išsprendžia šią problemą, bet ne visada tokios zonas yra lengvai lokalizuojamos. Antra – atsižvelgiant į memetines kultūros teorijas (*memai* – kultūrinės informacijos vienetai, savotiški virusai, užkrečiantys protus pasitelkiant medijas), gali evoliucionuoti, ir nenuspejamai. Tokiu būdu popieriškasis „trečiasis pasaulis“ tampa stichija, praktiškai nepavaldžia racionaliai kontrolei. Iš esmės tai atveria kelią gana paranojiško pobūdžio hipotezėms.

Pavyzdžiui, Jeano-Francois Lyotard'o straipsnyje „Pastaba apie „post-“ prasmes“! (1994) aiškiai matomas sutrikimas dėl bet kokiai kontrolei nepavaldaus sudėtingėjimo proceso: „Mes daugiau nebegalime vadinti šios raidos „progresu“. Susidaro išpūdis, kad ji tēsiasi nepriklasomai nuo mūsų, savaiame, judinama kažkokios autonominės jėgos. Ji jau neatsako į užklausas, pagimdytas žmogaus poreikių. Priešingai, susidaro išpūdis, kad šios raidos rezultatai ir vaisiai nuolat destabilizuoja žmogaus esybę – tiek socialinę, tiek ir individualių... Galima sakyti, kad žmonija dabar yra tokioje padėtyje, kai jai nuolat reikia beviltiškai vytis vis naujų ir naujų praktikos ir mąstymo objektų kauptimosi procesą.“

Iš šios citatos galima suprasti, kad, J.-F. Lyotard'o nuomone, kažkada (galbūt modernybes laikais) ši raidos procesą vadinti „pažanga“ visgi buvo galima. Tai yra kadaise sudėtingėjimo procesas buvo kontroliuojamas ir „atsakydavo į užklausas, pagimdytas žmogaus poreikių“. Vis dėlto šis teiginys sukelia tam tikrą abejonių. Vargu ar kultūros evoliucijos procesas gali būti racionaliai valdomas. Neteigiu, kad jis yra visiškai anapus bet kokių kontrolės, tačiau tikėtis paprasto diržistinio

kultūrinės evoliucijos valdymo naivu, be to, tai dvelkia totalitarizmu.

Per pastaruosius du dešimtmecius akademinių sluoksnių susidomejimas informacinių technologijų raida pagimdė naują tyrinėjimų lauką – studijų, kurios kartais vadinamos „posthumanitarinėmis“. Pavyzdys – žymaus šiuolaikinio kultūrologo Michailo Epsteino straipsnis „Humanologija: žmogaus ekologija ir mašinos antropologija“² ir Katherine'os Hayles knyga „How we became Posthuman. Virtual bodies in cybernetics, literature and informatics“³. Skirtumas nuo tradicinių humanitarinių studijų čia yra tas, kad „žmogus tyrinėjamas ne kaip suvereni, vieintelė protingesios gyvybės forma, bet tarp daugybės ne tik nebiologinių gyvybės formų, bet ir nebiologinių proto formų – kaip kažkokios bendresnės paradigmos elementas, kaip „vienas iš“ šalia gyvūnų, humanoidų, kiborgų (kiberorganizmų), robotų“. Šiuolaikinės informacinės technologijos – nuo superkompiuterių, kvantinių kompiuterių, dirbtinio intelekto sistemų iki kasdienių masinio vartojimo gadžetų, sujungtų į pasaulinių tinklų – visa tai kuria visiškai naujo pobūdžio tikrovę, kurioje žmogaus vieta bei pati sąvoka gerokai transformuojasi. Nuo tam tikro taško prasmingiau kalbėti apie postžmogišką tikrovę, priešpriešinant ją „žmogaus kaip visų daiktų mato“ epochai. Žmogus tampa tik viena (nors kol kas ir sudėtingiausia) intelekto forma šalia vis tobulėjančių protingesų mašinų. Paprasta ekstrapoliacija rodo, kad dabarties tendencijos veda prie situacijos, kai dirbtinis intelektas pralenks žmogiškajį (technologinis singuliaramas). Užtenka gana paprasto fantazavimo, kad įsivaizduotume principinę galimybę atsirasti kur kas pranašesnėms proto formoms už žmogiškias. Taigi pagrindinė „posthumanitarinių“ studijų tezė gana paprasta: žmogaus fenomenui rastas analogas – „Kitas“, „Svetimas“; su juo lyginant galima tyrinėti specifinius, tik *homo sapiens* būdingus požymius ir daryti platesnius proto prigimties apibendrinimus. Galima sakyti, įvyksta savotiškas pomirtinis modernizmo revanšas.

Kaip specifinio žmogiško sugebėjimo pavyzdys minėtinā rašymo ranka praktika. Jau dabar ji sparčiai nyksta, netekusi funkcionalios informacijos perteikimo prasmės, taigi tampa aktuali „posthumanitariniams“ tyrinėjimams kaip žmogiškasis rudimentas postžmogiškoje civilizacijoje. Rašymas ranka iš naujo atranda savo kūniškumą, simbolinį prisilietimą prie adresato, psichomotorinių autorius savybių atskleidimą. Paňašiai gali būti tyrinėjama ir tapyba – kaip netekusi vizualinės informacijos nešėjos vaidmens, kaip archajiška, rudimentinė vizualinės komu-

nikacijos priemonė. Aišku, tik tuo atveju, jeigu tokia priemonė pasirenkama sąmoningai, kaip gestas: kitaip ji patenka į tradicinės humanitaristikos tyrinėjimo lauką arba netgi po truputį slenka į kultūrinės antropologijos studijų sritį.

Šiuolaikinis prancūzų poetas Serge'as Venturi⁴, gvildendamas žmogiškumo, trans-žmogiškumo ir post-žmogiškumo ribas, įveda „trans-matomumu“ (*transvisible*) sąvoką, nužymincią trumpą būseną tarp matomo ir nematomo, sapno ir budrios sąmonės, tikrovės ir virtualios simuliacijos. Vizualioje plotinėje „trans-matomumas“ gali būti suvoktas kaip išsivadavimas iš psychinių ir fiziologinių matymo apribojimų, kuriuos lemia žmogaus prigimtis, procesas. Ar galima tapti tai, kas yra „trans-matoma“? Ar bandymas rasti vietą tapybai, kaip specifiškai žmogiškųjų psichofiziologinių procesų išraiškai, postžmogiškų technologijų užgimimo epochoje yra iš anksto pasmerktas?

Aišku, galima nesutiki su ką tik paminėtų autorių vartojama terminologija, ji yra akivaizdžiai paverdėta iš poststruktūralistinės filosofijos, konstatausios „žmogaus mirtį“. Tokiame diskurse humanitarines studijas keičia „posthumanitarinės“. Bet tai greičiau skonio dalykai – tai, kad informacinių technologijų raida pakeitė žmogaus aplinką ir pačią sąvoką, apibrėžusi jį kaip būtybę, funkcionuojančią elektroninėje erdvėje, yra trivialus teiginys.

Kalbant apie daugelio menininkų, technoenzuziastų, tokį kaip Natasha Vita-Morte arba Stelarcas, darbus, yra nusistovėjęs terminas „trans-humanistiškas menas“, t. y. menas, tyrinėjantis žmogaus kūniškumo transformacijas ir jo ribų peržengimo galimybes pasitelkiant naujausias technolo-

logijas. Jų nuomone, menas, sukurtas tradicinėmis priemonėmis – aliejumi arba akvarele, negali būti laikomas tikrai šiuolaikiniu. Bet koks menas, pretenduojantis į aktualumą, privalo būti nuo pradžios iki galio atliktas pasitelkiant skaitmeninę techniką, pageidautina, kad ir tada, kai jis egzistuoja ne tik virtualiai, bet yra realizuojamas kaip objektas, būtų vengiama „rankos prisilietimo“, pakeičiant jį mašinine gamyba (pati idėja yra senesnė ir sietina su futurizmo ir konstruktivizmo tradicijomis).

Deja, tokiu atveju dažnai prarandamas sveikas atstumas nuo menininko iki jo kūrinio, netenkama postmodernistiniams menui specifinio (ir asmeniškai man brangaus) ironiško, demitologizuojančio požiūrio – priešingai, kuriamą nauja mitologija. Dar vienas abejotinas momentas – kalbos apie dirbtinio intelekto sukūrimą kaip jau apie įvykusį faktą. Iš tiesų, nepaisant visos kibernetikos pažangos, „tikrojo“ D. I. atsiradimo data lieka neaiški. Tai gali įvykti per artimiausią dešimtmetį, per keletą dešimtmeečių, o gali ir niekada neįvykti. Eschatologinio pobūdžio Vernoro Vinge'o³ „technologinio singularumo“ pranašystė taip pat gali neissipildyti – tiek dėl objektyvių (pvz., mes priėjome prie įmanomų (dėl įvairiausių priežascių) technologijų ribos), tiek dėl subjektyvesnių – tarkim, dėl vienokių ar kitokiu technofobinių ideologijų mašinio paplitimo.

Akivaizdu, kad vaizduojamas menas negali nebūti paveiktais informacinių technologijų revoliucijos. Kaip, atsiradus fotografijai arba K. Malevičiaus „juodajam kvadratui“, tapyba turėjo arba pasikeisti iš esmės, arba pereiti į „žemesnę lygą“

šalia įvairiausių tautodailės atmainų, taip ir šiuolaikinis darbas su dažais ir plokštuma, neatsižvelgiant į esamą informacinių technologijų situaciją, yra mielas anachronizmas. Kitas dalykas – technologijos neįpareigoja nei atsisakyti dvimatės erdvės vaizdavimo principų, nei patikėti viso techninio atlikimo mašinai, kad kuriamas darbas būtų aktualus. Taisyklių čia nėra, išskyrus vieną: negalima ignoruoti skaitmeninės revoliucijos ir pasikeitusio žmogaus statuso.

Kaip jau buvo kalbėta, potėpis, rankos prisi-
lietimas, kaip specifiškai žmogiškų psichomotorinių
savybių išraiška, gali tapti posthumanitaristikos
tyrinėjimų objektu. Prisiminkime pokarinio
abstraktaus ekspresionizmo atstovų Marko Rothko
ir Jacksono Pollocko „gesto tapybą“. Tiesa, jie
veikė visiškai kitokiame kontekste, besivadovau-
dami visai kitokiomis intencijomis. Šiais laikais
gestas vėl atgauna svarbą, jis turi būti permastomas
ir iprasminamas iš naujo.

¹ Boring, W.A. *Revolutions in our "minds": The social origins of paradigm shifts in mathematics and the emergence of non-Euclidean geometry*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. No. 1, 54-56.

² Umiker-Sebe, Michael. 2012. *A postmodern perspective towards the art and philosophy of science*.
<http://www.michaelumikersebe.com/Books/PostmodernPerspectiveTowardTheArtAndPhilosophyOfScience.html>

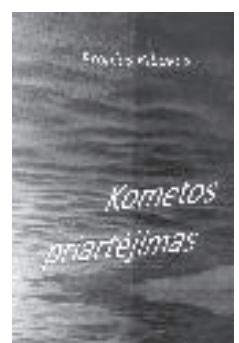
³ Harlan, Catharine N., 1997. *How we became Posthuman: Virtual bodies in cyberspace, literature and aesthetics*. University of Chicago Press.

⁴ Song-Venturi, 2013. *Futur D'aujourd'hui: Quoi de Neuf?* Paris: Journal des Plannisseurs. Hanneton.

⁵ Vinge, Vernor. *The Coming Technological Singularity*. Winter 1993, 32-33. South Africa.

Etažeré

Bronius Ribokas
„Kometos
priartėjimas“:
eilėraščiai. – Utena:
„Kamonada“, 2013.

Apie Bronių Riboką anksčiau nieko nebuvau girdėjusi. Sako, jis sėkmingai, tačiau tarsi „ne laiku“ debiutavo 1984 m. („Žemės patekėjimas“), kita knyga pasirodė 2000-aisiais („Šermukšnių vynas“), o paskui – tyla, pilna neaiškumo. Neseniai pasirodės leidinys „Kometos priartėjimas“ (skambla gana impozantiškai?) tik iš pradžių baugina, iš tiesų jo turinys kiek paprastesnis: i eilėraščių knygą pateko tekstai iš minėtų leidinių ir keliolika anksčiau nepublikuotųjų. Rinkinio sudarytojas Vytautas Kaziela užsimena apie didelį jų likutį, pa-sklidusi spaudoje.

Knygai tapus pažinties raktu, iš tiesų negali nusikrystyti klausimo: ar tai tu esi vėluojas nepažintantasis, ar autorius tokis lieka? Ko gero, pastarasis variantas įtikimesnis. Skaitydama tekstus iš „Žemės patekėjimo“, savaime turi justi laikotarpio kontekstą, kuriame jie rašyti. Patekus į 2000-ųjų leidinio lauką – laiko sustabdytos prabylančiojo tonacijos išpūdis tik sustiprėja. Ką gi, tekstu likimas būna ir tokis. Emociniu požiūriu eileraščiai – permanentingi, tačiau nepereina į egzaltaciją, meilės prisiminimus, išlieka subtilūs. Ankstyvesnieji laimi metaforišku požiūriu į pasaulį, nepriekaištinga forma: „Tu atminsi: eisiu, lyg didelį moliūgą / Nešdamasis pilnati. / Ir spinduliai / Kris ant veido. Šnareš / Kanapių botagai juodai“ (p. 49). Lunatikuojančio subjekto nardymas po alternatyvesnę erdvę, atsitoliniimas nuo skaudulingos dabarties (apie kurią svarstant atgyja aliuzijos į karus ir pražuvėlius, slegiančią nebūti) atrodo vertingas. Lyg stebėtum toluojo boluojančias praeities žaltvykles. Kai nakties pasaulis nurimės, į viską galima žvelgti impresyviai, susiklosto išižiūrėjimo, pojūčio situaciją („I stogą barbančių akordų liūtį / Klauša lyg paukštis alkansas sules“; p. 56). Jų potėpiai neįmantrūs, bet įtaigiai atveria paralelumą. Poeto žmogus, „apsikabinęs ne savo mylimają – / Keistų kliedesių chimera“ (p. 24), kalba gana paprastai, bet vaizdingai, kitaip nei elegantiški poetai iš vieno eileraščio.

Naujiesneji, spausdinti ižengus į kitą epochą, lyg vydamiesi, tarsi pagaliau nusimetę draudžiamų žodžių pančius, tiesiogiai grįžta prie gimtinės netekties, jos ilgesio, prisimena savoką tévynė. Tuose eileraščiuose nejusti priverstinos duoklės laisvei, išlaikomas subtilumas ir toliau atsitolina- ma nuo dabarties pasaulio – poetui vis dar aktuali būties nežinomybė („Atsigréžk savin. Tave sutiko / Tavo žvilgsnis, veriantis, staigus“ (p. 128). Jie imai stokoti pirmykštės žaismės ir tekstus persmel- kia nežinia, poetinis neapsisprendimas. Nuolat tū- nojusi neįregima grėsmė aidžiau išskalaujama, tad tekstas tampa dabarties liudytoju: „Tie žmonės, ku- rie čia gyveno, / Nebegrižta“ (p. 109). Norom ne- norom išsprūsta, kad mielešnis – skausmingas lu- natikas iš anujų dienų.

B. Riboko rinkinys „Kometos priartėjimas“ yra paskata pažvelgti į primirštus tekstus. Jie žymi kūrybos slinktis, išties pažindina. Jei poeto eiles skaičiau anksčiau, debiutas gal būtų žavėjės nepasi- duodančio subjekto laikysena, o dabar, atrodytų, toji minėta kometa staiga ją tik nostalgiskai apšvietusi primena šalia kitų didžiūnų. Bet ir tai neblogai. Plysius atmintvie kaišvti nebūna vėlu.

Vytauto PLETKAUS iliustracija

12 Kūryba

Urtė ŠEGŽDAVIČIŪTĖ

Aklumą naikinantis aklas pasimatymas

Na ir keista, egoistiška būtybė yra kūryba. Būna, kad klausausi širdį virpinančios muzikos, žiūrių filmus, kuriuos vėliau rekomenduoju kitiemis, skaitau knygas, paskui aptariu įdomius jų sužetė vingius, mintis, bet negaliu prisiminti (gal net nesistengiau užfiksuoti) visa tai sukūrusių žmonių vardų. Žinoma, galima rasti pasiteisinimą ir teigti, jog autorai tėra kūrybinės jėgos laidininkai. Tačiau kirba klausimas: ar gali tas perduoti prastas laidininkas? Gal kiek apmaudoka, nes šios mintys kilo ne savaime, o buvo lyg dirbtinai išprovokuotos.

Man, literatūrą studijuojancią studentei, teko išsirinkti knygą, kurią norėčiau recenzuoti. Nuėjau į Rašytojų sajungos knygynelį ir apžiūrinėjau naujienas. Kaip ir kiekvienas normalus studentas, svarsčiau: imti plonesnę knygą didesnėmis raidėmis ar kone keturių šimtų puslapių autobiografiją. Gal net kiek save nustebinau pasirinkdama pastarąjį variantą (argumentas, motyvacija irgi buvo kiek neįprasti: man autobiografijos išvis atrodė nesuvokiamas, nepatrauklus žanras, tad pagalvojau: pukui galimybę susidurti su „priešu“). Šitaip į Lietuvos rašytojų sajungos leidyklos maišelį įkrito Vandas Zaborskaitės knyga „Autobiografijos bandymas“*.

Turiu gėdingai prisipažinti: nors tiek mokykloje teko susidurti su V. Zaborskaitės leidiniu „Eilėraščio menas“, tiek universitete ruošiantis paskaitoms skaitydavau autorei straipsnius, apie ją pačią nieko nežinojau. Visgi tam tikru požiūriu skaityti autobiografiją žmogaus, kurio girdėtas tik vardas, yra gerai – susidaro visiškai naujas, objektyvus išpuolis, be jokių nuomonių, kurias reikštų keisti ar griauti. Taigi perskaiciau knygą ir suvokiau: aplinkui tiek daug žmonių, apie kuriuos nieko nežinome ir kurių gyvenimų istorijos gali būti įkvėpiančios, mokočios, stiprinančios pasitikėjimą kaitais, pasaulio harmoningumu.

Pasakojimas, kaip ir iš knygos ryškėjanti autorei asmenybė, yra jautrus. Taciau neturėta tikslos išsakyti skaudžias gyvenimo patirtis. V. Zaborskaitė užsiminė, jog bičiuliu papasakojus apie naujojo leidinio idėją, šis išspėjo nerašyti taip, kad būtų įdomu tik artimesiams ir giminaičiams. Tačiau tokia problema nekilo – artimieji ir giminaičiai jau buvo išmirę. Tekste šméksteli nelengvo gyvenimo šešėliai, bet autorė, regis, stengiasi būti objektyvi, atsižvelgti į skaitytoją – jos kalba santūri, sutramdomas giluminis noras apie vieną ar kitą įvykį papasakoti daugiau. Paprastai, lyg ne apie savo gyvenimą kalbant, nuskamba eilutės: „Deja, šviesi idilė tēsesi neilgai: mama susirgo vidurių šiltine, vos išgyveno, nuo jos užsiskrėtės mirė Kęstutis (brolis). Turiu jo kapo, prie jo rymančių senelių nuotrauką.“ Kartais noras papa-

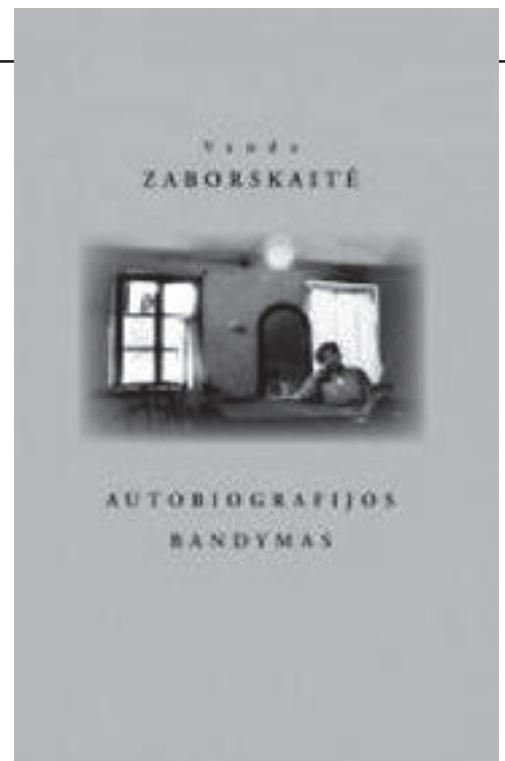
sakoti trandomas itin ryškiai: „(...) ji kreipėsi pagalbos į Joną Aistį, kaip savo buvusio vyro bičiulį, atskleidė tuomet ir poeto labai nuoširdi reakcija – tai matyt iš jo laiškų. Bet tai jau ekskursija į šoną ir iš daug vėlesnį laiką.“

Autobiografijos rašymo tikslą V. Zaborskaitė įvardija taip: „Man rūpėtų papasakoti apie save kaip apie žmogų, sovietmečiu dalyvavusį viésajame kultūros gyvenime. (...) Žmogų, kuris buvo sąmoningai apsisprendęs komformistinei laikysenai, suprasdamas pavojingumą ir dviprasmiškumą. Kokios tokios laikysenos psychologinės ir pasaulėžiūrinės prielaidos? Kokiomis gyvenimo formomis ji reiškėsi ir galėjo pasireikšti? Iš šiuos klausimus pagal savo kuklias išgales bandysiu atsakyti...“ Šita idėja lémė kiek neįprastą autobiografinės knygos turinį: asmeninio gyvenimo pasakojimai tam-pa kone priedanga, medžiaga, iš kurios kuriamas pasakojimas apie Lietuvos ir jos gyventojų (ypač kultūros žmonių) situaciją atsidurus okupacijų, trėmimų akivaizdoje.

Šis ryškus autobiografijos objektas svarbus kaip istorijos žamžinimas, suvokimo apie sovietmetį formavimas tuo laikotarpiu dar negyvenusioms kartoms. Spaudoje gana dažnai svarstoma apie sovietmečio atspindžius dabartinėje Lietuvoje, vis dar stipriai besireiškančius žmonių charakteriuose, įprociuose, o jiems ižvelgti reikalingas kontekstas. Autentiškas, dienoraštis V. Zaborskaitės pasakojimas įdomus, nes galime pajusti tikrą to meto atmosferą, suvokti žmonių padėti, išmokti jų nesmerkti, o ižvelgti kritiskai ir nuolankiai.

Okupacijos metai – svarbus apmąstymų objeketas svarstant apie Lietuvos identitetą. Nors tuo laiku dar negyvenau, vis susiduriu su „palikimu“: nujėjus pas ką nors į svečius miegamuojuose Vilniaus rajonuose apima trikdantis jausmas – vaikščioji potokio pat išplanavimo butus, tik apstatytus kitokiais baldais. Šia materialine raiška įkūnyta vienodumo, neįsiskyrimo idėja dar glūdi lietuvių sielose. Šitaip istorija lyg susitraukia, viskas pasirodo esti šalia. Toks pojūtis tampa dar ryškesnis, kai „Autobiografijos bandyme“ skaitai žymiu kultūros veikėjų pavardestis. Matyt, dar nuo mokyklos laikų galutinai neišsitrynė išpuolis, kad visi rašytojai, kurų tekstus reikėjo skaityti, mirę seniai seniai... Ir staiga vadovėlių fotografijos lyg pradeda judeti: vaizduojama į bendradarbių būrelį dažnai ateinant Salomėja Nérė, prie virtinukų lėkštės palinkės Vytautas Mačernis, žuveles kepantis Jurgis Lebedys, Vilniaus universiteto kiemeliuose šmékščiojanties Mykolas Biržiška, Vincas Mykolaitis-Putinas ir pan.

Beje, V. Mykolaitis-Putinas – savo ištrauka knygos intrigą, kone paauglišką susidomėjimą kelian-

ti gyvenimo siužeto linija. Tai tarsi poetiška meilės istorija: laiškai, nuotraukos, atviravimai ir nuslėpimai, V. Zaborskaitės skambutis, iš šalies žvelgiant, juokinga dingstimi, pirmasis susitikimas jai būnant jau studente, jam – dėstytoju.

Pasakoti apie savo gyvenimo meilę, jaunatvirkus, ne visada jaukius mėginimus ją realizuoti – drąsus poelgis net ir suaugus. Knygoje atvirumo daug. Nesibaiminama paliki silpnesnio žmogaus išpūdį. Skaitant kai kurias vietas galima tik įsvaizduoti, kaip būta sunku, kaip mėginta peržengti save, tačiau prisiminimai rašyti gebant žvelgti iš laiko distancijos, be liūdesio gaidos. Apie pirmajį – mokytojos – darbą V. Zaborskaitė rašė: „Bijoau mokinį, o per pertraukas – bijoau mokytojų. Buvaus iš tikrujų labai prasta mokytoja.“ Tiesa, dalijimasis ja su bet kuo, kas tik skaitys knygą, – stipraus žmogaus laikysena.

Drąsi asmenybė kartu buvo kukli, nuoširdžiai gera. Įdomu, jog rašydama apie trėmimus, sovietų valdžios įstatymą apsunkintas keliones iš universiteto į namus, paties mokslo nestabilumą, baimes, V. Zaborskaitė né karto nesipiktino, nepeikė okupantu, bet ne dėl palankumo jiems, o dėl gebėjimo ižvelgti tai, kas duotojoje akimirkoje yra geriausia, ieškodama, kaip prasmingiai pasinaudoti tuo metu esančiomis galimybėmis. Matyt, tokios savybės formavosi nuo pat vaikystės: knygoje daug tikslų atsiminimų apie pirmuosius išmoktus eilėraščius, konkrečiose klasėse skaitytas knygas, kurios buvo ne pagal amžių rimtos. Turbūt turėjo įtakos ir artimiausiai giminaičiai, kurie, nors aprašyti neišsiplėtojant, visgi, akivaizdu, vadovavosi gražiomis, teisingomis vertybėmis, nuostatomis.

Susidomėjau šia asmenybė, su keliais žmonėmis pasidalijau knygos išpūdžiais ir buvo smagu, kad atsirado bendravusiuju su V. Zaborskaitė. Pašnekovai minėjo jos gerumą, rūpestingumą, kulkumą. Krikšto mama prisiminė nutikimą, kai studijų laikais su bendrakursiais buvo bare ir gurksnojo visokius dievų gérimus. Reikiamu momentu pasirodė V. Zaborskaitė ir pasakė: „Mergaite, eik su manimi.“ Iškvietė taksi, parsivežė namo, apnakvino, o rytė išeido nepriekaišaudama, nemoralizuodama.

Gali atrodyti, kad šioje recenzijoje kiek per daug asmeniškumo, tačiau taip išreiškiau nuoširdų nuostabos antplūdį. Skaitydama ne tik V. Zaborskaitės, bet ir visų Lietuvos žmonių istoriją, plačiau sužinojau apie šią asmenybę, negana to – kilo daugybė nuotaikų, svarstymų, suvokimų.

*Vanda Zaborskaitė, *Autobiografijos bandymas*. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sajungos leidykla, 2012.

Aidas Marčėnas „Sakiniai“: menkoji eseistika. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2013.

„Ką, po galais, čia veikiu?

Labai paprasta – naudojuosi (...) unikalia galiame būti. Prieš nebūtį išgyventi buvimą. Net turėdamas nebe daug laiko, turiu jo pakankamai, kad tai suvokčiau, t. y. perprasičiau ir užmirščiau.“ (p. 74)

Pačius knygą, kurios paantraštėje pirštais ištarškentas užrašas „eseistica“, visad anksčiau ar vėliau norisi pasakyti, kad jis sprūdė kaip žuvis. Tad ir Aido Marčėno trumpi, neįmantrūs, kartais kandūs sakiniai vis sprūščioja, aptaškydami viena kita minuti. Jų autorui maga prisegti *bandytojo* etiketę, mat „Sakiniai“ balansuoja tarp savanoriško dienoraščiavimo ir tų užrašymų mėginių pakylėti prie eseistikos. T. y. pagrįsti jų reikalingumą, nes knygoje esama nemažai savistabos ir savotiškos aplinkstabos – literatūros ir jos užkulisių, praeities (ir „Suokalbio“ laikų), šeimyninių santykų, šiandieninės Lietuvos ir debesų baroku pasipuošusio Vilniaus. A. Marčėnas dalijasi pastebėtais kasdienybės triukais, negaili šiurkštesnio pasakymo aplinkiniams ir sau, prisipažista esąs „lėkštakų, gan komiškų sapnų gerbėjas“ (ir juos dažnai aprašo). Tarsi šiaip „Sakiniose“ daug lakoniškų pastabų išėjusiesiems palydėti, jų gausi grupelė beveik provokavo imti ir įraityti ką nors liūdnio ar panašaus į

„knyga, registruojanti išėjimus“. Bet tai – neatsiejama penkiadesimtmetį perkopusio asmens gyvenimo pasekmė: vis dar stebinanti, nesibaigianti, todėl atsiranda paskata čiupti spalvingos praeities siūlgalius. Taigi tema neapsibreižiamā, visuma – spontaniška. Bent jau tokia pasirodo iš pirmo žvilgsnio.

Vis dėlto A. Marčėnas nepaliauja kurti žaismės, nes skaitytojui neleidžiama viskuo akli tikėti, o trumpieji tekstams būdinga eseisticai deranti savybė – realybė, nykstanti tarp išgalvojimų: „Šiaip ar taip, juk tai, netgi su konkretais vardais ir daugiau ar mažiau žinomomis pavardėmis, téra tik mano vaizduotės, o kartais netgi fantazijos sutverti personažai, ir su tikrais tuos vardus bei pavardes dévinčiais asmenimis, be tų vardų pavardžių, veiknieko bendra neturi“ (p. 168).

Ši knyga žymi virsmą ir sudomina, kai suvoki, kiek joje arba už jos liko emocijų. Spontanišką tekstu visumą įremina laikas: „Sakiniai“ kilo jaučiant išsirašymo būseną, kuri prasidėjo po „Dievų tauptyklės“ (2009 m.), o baigesi kažkuo panasiu į „Ištrupėjusių erdviių“ (2012 m.) kūrybos etapą. Poezija tarsi prigesta, autorius šiek tiek nuo jos nusitolina, aktyviau persikelia į gyvenimo, debesų nužiūrinėjimo (ir viršelis priverčia nukreipti žvilgsnį

į dangų) ir kūrybos refleksijos zoną. Knygoje dėmesio skiriama skaitymui, redaktoriaus darbui (vertinti interpalai apie Sigitą Gedą, jau išleistų Rimvydo Stankevičiaus, Gintaro Bleizgio knygų rankraščius) ir sakiniavimui apie recenzuojamą savo kūrybą, parašte į diskutuojančią jaunąja karta. Tai nekasdieniška. Sykį viename renginyje pasivadines XX a. pabaigos poetu, A. Marčėnas „Sakiniose“ netiesiogiai argumentuoja šį apsibrėžimą. Tik ne todėl, kad sąmoningai išskliaustų į literatūros kontekstą, labiau – kad netiesiogiai atsiribotu nuo jaunesniųjų „mokytojo“, „autoriteto“ naštos.

„Sakiniai“ (nors žodyje šiek tiek didesnė A kreipia į „akinių“ reikšmę – stebėjimą kažkieno kito žvilgsniu, kuris aprépia marčeniškus pasaulius) vis tiek išlieka ištrigė rašymo kontekste. Tarsi viena iš jo poezijos temų trumpam pakeistų formą. Ką gi, sveika. Net ir nekurdamas A. Marčėnas užsirašinėja, stebi pasaulį, renka galimos ir esamos poezijos trupinius, traukia juos ir praeities įvykių pavidalu. Tik besalygiškai pasikliauti jų turiniu vis dar negali – knyga apgaullinga, nes, rodydama dienoraščiuko užuominas, netampa gyvai liudijančiu dokumentu, kuriuo galėtų pasitiketi gerbėjai (tie netobuli poezijos skaitytojai). Vidinis noras testi, rinkti raides palengva tam-pa sąmoningu veiksmu. Nuo detalių fiksavimo „sau“ pereinama prie žodžių numanomai auditorijai: įrašai komentuojami tarsi pasiteisinimai, atsiranda galimybė suvokti, kodėl būtent apie tai rašoma. Be to, skaitydamas knygą dalyvauji jos atsiradimo procese – A. Marčėnas komentuoja „Sakiniai“ redaktorės pastabas. Skyriai pateikiami kaip žodinė ekvilibristika: „Čia kažkas taip“, „Čia kažkas ne taip“, „Čia kažkas“ ir eseistiškiausio „Priedainė“. Todėl visa atrodo kaip postmodernus ir neįpareigojamas žaidimas, tarsi nekulkus autorius šypsotų pro lūpų kamputį, jaustus valiūkas bandytojas, galintis bet kada trūktelėti pėčiai ir prasprūsti ištaręs: „Čia gi menkoji eseistica. Sąžininga, bet ne visai tikra.

Taciui už kartkartėm pasirodantį gebėjimą justi aplinkinių ir literatūros trūkumus, vienišojo vie-nišavimo Vienoje užrašus neprivalomoje „Priedaineje“ norisi tarstelėti, kad jis – ne tokia menka.

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis „Straipsniai“ (parengė Vytautas Landsbergis). – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2013.

žinių apie M. K. Čiurlionį tikriausiai nebus per daug. Jos kaip tik neišsenka, stebindamos netikėtomis pusėmis, nes nuolat esama tų, kurie noriai apie jį pasakoja, studentus ir smalsuolius vedžioja po neatrastas erdves tarsi aiškinantys muzikos, dailės ar literatūros aspektus. Bet, ko gero, dar įdomesnė – autorius žodinė kūryba ir veikla, kuri lyg trapūs mus pasiekiantys intymieji laiškai šiandien išlaiko galimybęapti cituotinais, permastytais. Dailiai išleistoje knygoje spausdinama dalis M. K. Čiurlionio raštu parelikimo – nuo laiškų ir įvairių biografinių pašnekešių atsieti straipsniai. Taigi šie tekstai nėra atradiamas, veikia perpublikuojamas priminimas, tačiau nieko blogo pripažinti, kad stilingai iliustruotą,

dažais kvepianti rinkinį etažerėje prie kitų leidi-

nių glausti yra maloniau nei senesnį. O ypač – jei rinkinėlio sudarytojas ir nekvestionuojamas čiurlionianos žinovas Vytautas Landsbergis įžangoje tikina, jog šiame leidime tekstai (daugelis versti iš lenkų kalbos) dabar skamba sklandžiai.

Straipsniuose dėstomas bundančios XX a. pradžios Lietuvos kultūros problemas ir džiaugsmai, tad įterpti atskirame leidinyje jie tarsi įgauna naują kvėpavimą. Publikacijoje apie Tautos namų idėją, siek burti menininkus, lietuviškos muzikos poreikį M. K. Čiurlionis atskleidžia ne vien kaip A. Žmuidzinavičiaus bendramintis kviesslys į darbą (nors, tiesa, sakant, tas kviestimas darbuotis, sklidęs XX a. pradžioje, turi savotiško žavesio, artinančio prie pirmapradės meno reikšmės) – jis ir dėstydamas savo mintis reprezentuoja vieni-

jančias idėjas. Tekstų rankraščių, kuriuose jis pri-verstinai aiškino savo paveikslus, neišliko, tačiau išties įdomu skaityti nuoširdžius menininko tektus apie muziką. Si tema – gyvastinga išgyvenančiojo, nekasdieniškai, nepragmatiškai besirūpinančiojo viduje. Tai, kas sodetiška, arti žemės, matoma lyg aukšto meno atsiradimo galimybė, įkvėpimo versmė, kreipianti į kiekvieno asmens dvasinę prigimtį – jautrią ir kuriančią grožį: „Ši prieš amžius sirdies gelmejė pagimdyta dainelė atsklidusi sužadins visa, kas gražiausia ir geriausia žmoguje. Tokia tatai yra muzika, ir tokia jos svarba ir tikslas. Apsireiškia ji retai, bet kas ją kartą išgirdo, tas visuomet jos ilgésis“ (p. 58). M. K. Čiurlionis atsveria kaip muzikos niuansams dėmesingas profesionalas (pavyzdžiui, kai prabyla apie V. Kudirkos „Tautiškos giesmės“ nelietuviškus melodinius pasažus), o kartu – kaip kūrėjas, mene įžvelgiantis dieviškos galios ap-raiškas. Tad negalėtume teigti, kad publicistika, įvairūs nuostatai apie steigiamas menininkų draugijas numalšina kiek asmeniškesnį pasakymą. Tuo ši knyga atrodo išliekanti, tuo dvelkia.

Susipažindama su M. K. Čiurlionio straipsniais, maščiau apie potencialų jų adresatą, išnyrantį tarsi iš anuomet. Vienas jų dažnai kartu laukia autobuso. Vyrėlesnio amžiaus visad kostiumuotas vyras, rankose laikantis segtuvą su natomis, kartais – gėle, po nosimi murmantį, kad „Čiurlionį skambinti sunku“ ir kad norėtų, gal dar suspēs harmonizuoti liaudies dainas. Graudžiai žavus, vis dar sutinkamas. Išlipa Laisvės alėjos prieigose. Jei prasilenkis su šiuo baltpalaukiu, pamokit.

Neringa BUTNORIŪTĖ

14 Vilniaus langas

Andrius JAKUČIŪNAS

Small pegasus

Ką čia ir kalbėti – sėdėjome liūdnai ryta ir niauriai žvelgėme į palangę, tiksliau, ne į ją, nykiai baltą, nuosaikiai apibirusią grafito milteliais (neseniai drožėme pieštuką), o iš nedidelį plastmasinį „McDonald's“ standartinio paviljono modelį, kurį kitados savo rankomis susiklijavome iš mažyčių detalių ir kuris turėjo nuolat mums patvirtinti, jog *viską* turime. Šį žaislinį pasaulį apgobusiai šventinei, pakylėtai nuotaikai (ji netgi rodėsi išlydyta į plastiką, atskleista keistose nereikšmingų stogo detalių, kurios visą pastatą padarė panašų į gimtadienio tortą, formose) kontrastuoja su jau rudenišku, aštriu pilkumos švitesiu, nepajėgėme aprépti faktą, jog dar vakar laimingi galėjome stebėti dangumi besirūpinančią saulutę ir tingiai kasytis pilvą (juk taip, anot lietuvių liaudies, pridera elgtis tinginiams), o štai šiandien, praėjus vos vienai dienai, esame priversti girdėti nuo artimiausios mokyklos atsklindančios Lietuvos Respublikos himno melodijos nuotrupas, – ir žinoti, kad tučtuojau turime parašyti STRAIPSNI.

Virpėdami iš nevilties (ir, be abejo, jausdami didelę teisybės stoką) spoksojome į skaidrias plastmasėles, kurios tam iškiliam vienkartybės rūmui atstojo langus, į svaigų ir šiek tiek nerangų stogo vingį, nuo kurio, rodėsi, ant staltiesės krinta kažkokia ypatingo šviesa, ir mums atrodė, kad žūtbūt turime ir netgi galime, – nes šią akimirką tai leista, – išsibrauti į tą mislingą protu neaprépamo gėrio pasaulį, – ir rasti tame, ko išvis néra. Atrodė neįmanoma, kad šitokioje didžiadvasėje, kone aristokratiško kilnumo pripildytoje dirbtinybėje, suapvalintos M raidės formas bangom kylančioje virš daiktų, kuriuos neapdairiai buvome nusviedę ant palangės, ir krintančioje ant jų auksaspalviu šešeliu, – neatsirastų priebėgos nežmoniškos rutinos aukoms, – ir dargi nebūtų nieko, kas galėtų priversti mus suvirpęti ir apsalti.

Dievaži, būta jausmo, kad Dievas arba kas nors, kas visa tai sukūrė ir palaimino, nebūtų sau leidęs nepalikti kokios nors landos, ertmės, bent siauro plynio, pro kurį galėtume išsibrauti į vidų ir amžiam likti tos savimi neabejojančios visumos dalimi, atlikinėdami jos paprastus ir, dristume teigt, *laimingus* ritalus, kuriuos nepašvestiesiems įvardytume tiesiog kaip „mėsainių valgymą“, – net jei visi žinotume ir suprastume, kad žaisliniame „McDonald's“ restorane mėsainių negali būti.

Vis dėto ikyrų jausmą, kad išganymas yra čia pat,

ranka pasiekiamas, gožė pojūtis, jog egzistuoja kažkas – kažkas teorinio ar net kūniško, – ko, jautėme, neišspręsime, net nesuvoksime, kol neperžengsime savo abejonių, ar galime sau leisti būti nuosirdžiai palankūs tam, kas reklamiška, pigu, vulgaroka, per saldinta, (per) ryšku, sentimental, blizgu. Ir tai spryrėmus nuosaikiau vertinti perspektyvas, juoba kad miglotai nutuokėme: mūsų sékmę nei nesékmę niekaip nepaveiks to ižūlaus rūmo, kuris tarpo ir tarps šalia, arba, tiksliau kalbant, nepaisant mūsų valios ir mūsų tekstu.

Tada kažkas atsitiko – ar saulės šviesa (nors saulės nebuvu) pernelyg aštriai smogė į ją atremti nepasirošusį plastiką, ar paties plastiko simbolinė reikšmė, plykstelėjusi kaip tikra saulės šviesa, išryškinė, ką iki tol galėjom tik numanyti: kiekvienas sentimetalus, negrabiai atliktas dvasingas niekutis, taigi ir šis *makdonaldas*, buvo veidrodis, kuriame atspindėjo visa mūsų patvaruji pasaulį sudaranti kičo aibė, – visa, prie ko kada nors prisilietėme ar prie ko apskritai įmanoma prisiliesti, – todėl nebuvu prasmės savyje auginti jai palankumą arba nepalankumą. Kaip ir kiekvienas kitas daiktas, šis *makdonaldas* reiškė viską, ką iki šiol buvo sukūrusi ar ateityje sukurs žmonija, bet lygiai taip pat (irgi kaip kiekvienas kitas daiktas – ne jis ir buvo „kiekvienas kitas daiktas“) nereiškė nieko – nebent tik tiek, kad tvykstelėjus klijų, kuriais plastiko plokštélės buvo sujungtos viena su kita, juostoms, o tai priminė tarsi koki paslaptingą tinklą, mūsų atmintyje sekundės dalį iškilo parduotuvėje Vilniujos krašte matytas laikrodis – jo rodyklės kalėsi tiesiai iš muliažinio Jėzaus širdies. Tai buvo netiketas ir didis atradimas: kičė slypėjo išsigelbėjimas nuo kičo – *similia similibus curantur*, kaip seinių žinoma šelmiams homeopatams.

Štai kodėl dar niūriau priėmėme dieną atsklidusią žinią, kad kai kuriems festivalio „Poetinis Druskininkų rudo“ rengėjų patarėjams nepatinka *small pegasus* – elektrinis žirgas (*made in China*), kurį nuožmiai stengėmės „prastumti“ ant minėto festivalio almanacho viršelio, tikėdamiesi, kad arklelio pavidalo iškilybė ir spalvų tobulumas nepaliks abejingu: žengiantis į priekį ar netgi liūdnai spoksantis į tolius, jis vis vien būtų puikiai apsakęs ir išreiškęs kryptį, kuria daugumai mūsų, nesyk paslydusių, tenka eiti. (Trokštame būti suprasti teisingai: liūdime ne (vien) dėl to, kad Pegasas tikriausiai taps ar jau tapo kūrėjų atstumtas ir, užuot gydës kolegas nuo perdėto rimtumo, bus išvarytas „i smėlio dėžę pas *caca-lalia* vaikučius“ (nors tai, mūsų supratimu, – grynas idiotizmas), bet nujausdami, kad dauguma

Jurgio TARIBILDO piešinys

puikiojo Pegasėlio priesų turbūt nesuprastų, kaip svarbu kūrėjui žinoti, jog visa aplinkui yra ne daugiau negu žaislinis *makdonaldas*.)

Pegasėlių nebrangiai išsigijome 2010-ųjų sausį kažkurio Etiopijos miesto turguje, visiškai pakerėti totalaus, neapsakomo neskoningumo, kuris buvo būdingas ir kiekvienai jo detailei atskirai, ir jam visam, grožio ir beprotiškų, beprasmybės universalumą išreiškiančiu jo funkcijų: paspaudus įjungimo mygtuką, pegasėliukštis narsiai žygiau grindimis, modamas rožiniai sparnais ir mirguliudamas įvairias palvėmis lemputėmis, ak, vos nepamiršome – jo viduriuose grojo *lambada*.

Nors niekuomet neregėjome mitinio įkvėpimo žirgo, vos išvydė, ką išdarinėja *small pegasus* (taip buvo parašyta ant pakuotės), suvokėme, kad savo protėvi jis pranokęs šviesmečiais – tai buvo kažkas fundamentaliai naujo ir iškilaus, kažkas, ko net nebuvu galima pavadinti kiču, nes šio žodžio reikšmė jam rodėsi aiškiai per siaura. Mažu mažiausia tai (kaip ir žaislinis *makdonaldas*) buvo kičo visuma – kažin kokia beprasmybės esencija, ižūliu sutelktis, dargi turinti potenciją ankstame literato pasaulėlyje pasireikštai kaip universali, *gaivinanti* prasmė...

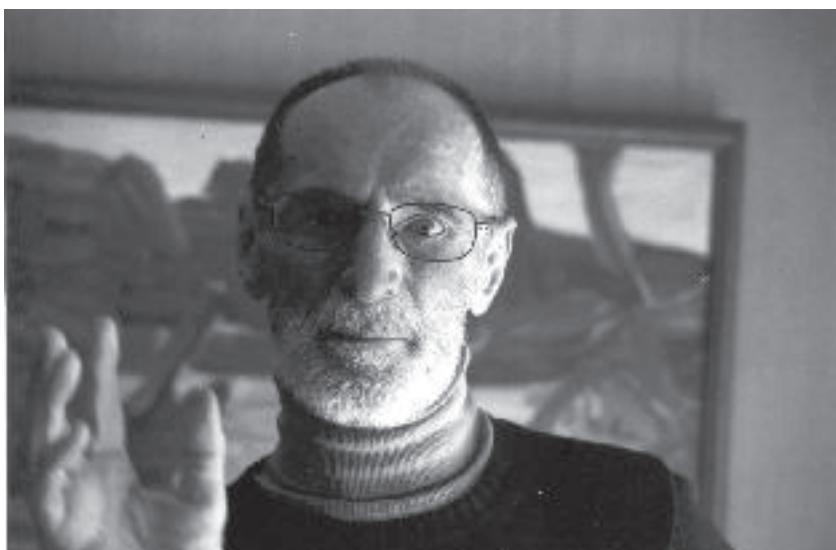
Štai kodėl iš anksto piktinomės jo tiketina nesékime tarp literatų: juk ne tam Pegasėlis buvo nupirktas ir parlékdintas iš tolimosios Adis Abebos į Lietuvos sostinę, kad kokiam nors rašeivai būtų suteikta proga juo pasibaisėti. Pegaso reikėjo, kad jis savo rožiniu sparneliu atvésintų įkaitusias rimtuolių kaktas. Tik turėjome sau pripažinti (tebūnie tai lyg trumpa *small pegasus* vartojimo instrukcija): Pegasėlis nėra ventiliatorius nei aspirinas, todėl įkaitusios galvos gali ir neatvėsti. Vis dėlto jei regint Pegasą staiga užplūs baimė ar išiūtis, bent žinosite, kad tikrai sergate.

Sitaip mintijant staiga mus užplūdo liūdesys – tiesa, nei Pegasas, nei jo niekintojai čia buvo (beveik) niekuo dėti. Tiesiog dingtelėjo: gali būti, jog taip, kaip rašytojai į Pegasą, eiliniai vilniečiai žvelgs į sostinės kai kurių pastatų sienas savo kūriniais papuošti pasiruošusius menininkus – festivalio „Vilnius Street Art“ svečius, tiek ir į jų darbus, nors tai bus atvirkštinis procesas: literatai išsigas (jau išsigando?) klai-kaus kičo, o štai praeiviai, kurie natūraliai pageidau-tų kičo (ši išvada nėra ižeidžianti ar žeminanti – bet kuri dauguma natūraliai pageidauja kičo, tokis dėsnis), atrodo, pagrįstai nerimauja, kad menininkai, tarp kurių yra ir pasaulinio garso ižymybų, nesukurs kičo arba, tai dar blogiau, jį parodijuos.

Romualdas RAKAUSKAS

Iš spaudai rengiamo albumo

Triveidė knyga

Rašytojas Alfonsas Andriuškevičius

– Aviečių 9. Išlipi Jeruzalės stotelėje, kylį Braškių gatvę, dešinėje praeini Žemuogių gatvę ir tada mano – Aviečių.

Čia stoviniuodamas ir gulinédamas Alfonsas skainioja savo kruopščiai išpuoselėtas literatūrines uogas.

Small pegasus

Atkelta iš 14 p.

Jau stebėjome, kaip nervingai ir rūsčiai moteriškaitė nuo Trakų gatvės nužiūrinėjo Vakaruose žabiškai išgarsėjusio vilniečio Ernesto Zacharevičiaus darbą, vaizduojantį tarp dviejų ištemptų virvių žaidžiančius vaikus – jis rugsėjo 1-ają atidengtas ant buvusio „Lietuvos“ kino teatro stogo konstrukcijos, mums neprasprūdo pro akis tipas, įtariai dėlėciojės į Odminių gatvėje dirbantį Jurgį Tarabildą, numatėme, kad „paprastam“, kaip jis pats save vadina, praeiviu bus sunkoka suprasti, ką ant Šv. Jokūbo ligoninės sienos (iš J. Tumo-Vaižganto g. pusės) išreikš Antanas Dubra ir t. t.

Neturėjome nė menkiausių abejonių: panašiai bus žvelgiamą ir į tikros gatvės meno žvaigždės Marko Jenkinso, kurio darbų, kaip teigiama, galima rasti „didžiausiose galerijose nuo Maskvos iki Rio de Žaneiro gatvių“, kūrinius (jie atsiras ant ŠMC stogo), ir į bet kokius kitus darbus, kuriuos kiti žinomi

menininkai sukurs kitose mūsų gimtojo miesto vietose. Juk nebuvome naivūs ir žinojome (ir dabar žinome): „sienų tepliotojai“ pas mus vis dar persekiandomi negailestingai ir su įtūžiu, kurį legitimiu paverčia idiotiški ištatymai, bet kokį kitą gatvės meną (neatsižvelgiant į jo lokaciją nei meninę vertę) priilyginantys vandalizmo aktui, o menininką – nusikalsteliui. (Klausėme savęs: ar buvęs Vilniaus miesto tarybos narys humoristas Algis Greitai, kovai su graficiniais ir „vandalais“ pašventęs beveik visą savo kaip politiko karjerą, išdris kibti į atlapus Ūlai Ambrašaiti ir Aušrai Trakšelytei – dviem puikioms merginoms, kurių dėka šis puikus festivalis ir vyksta? O gal kas nors pasirūpins, kad reklamos skyduose vėl būtų iškabinti plakatai, – juos kartą jau matėme, – kuriuose vaizduojamos Vilniaus miesto simbolio Geležinio vilko smurtinės „akcijos“ prieš „tepliotojus“ žymės – nukasta grafičio piešėjo ranka, tebelai-kanti dažų flakoną...) ...kas buvo vėliau? Vėliau ėjome Pilies gatve, pa-

siryžę iš naujo atpažinti ir įvertinti *espresso* skoni, ir maštėme apie kičo baimę bei jo poreikį, apie tai, kaip tas dvi būtinybes sujungti į viena, drauge prisimindami, jog esame svaičiojė, neva savo daugiabucio laiptinėje, priesais iėjimą į butą, pasistatysime du plastinius liūtus – „kad būtu gražu, kaip pas žmones“... ir pamatėme moterį. Ji, savo kūno formomis ir spalvine gama laikydamasi legendinio Banksy'o stilistikos, žengė per ižūlią, plysyje tarp namo pamatų ir šaligatvio išdygusią žolę – užmiršome pasakyti, žengė tiesiai iš sienos. Tai trenkė kaip žaibas (tiesa sakant, tą akimirką mes net nesuspėjome palgalvoti, jog tai primena Banksy ir kad tai mane galėtų nustebinti / sužavėti): tos damos dešinėje rankoje, kurios nejudrumas kontrastavo su kairosios, išitvėrusios senamadišką rankinę, mostu, išvydome kuklų ir stulbinamai tikrovišką (net tikroviškesnį už visą likusį piešinį) „McDonald's“ maišeli. Ir viša, tarytum tas nuostabos žaibas būtų ne metafora, staiga nušvito – lygiai kaip tada, kai ramiai ant palangės gyvavusį „McDonald's“ paviljono modelį kliudė šviesa, kurios nebuvo.

Teisingoji kryptis visuomet esti ta pati – į vienkartybę, į esmę.

16 Muzika

Grupės „Hark“ vokalistai.

Cimbolininkas Gianis Lincanas (centre)
ir jam akompanavę stygininkai po koncerto
Žemaitkiemyje.

Eugenija ŽAKIENĖ

Festivalio pilnametystė

Pažaislio festivalis sulaukė sveikinimų pilnametystės proga – savo programas jis igyvendino jau aštuonioliką kartą. Todėl, apžvelgiant liepos ir rugpjūčio koncertų žanrinę įvairovę, man kartu norejosi pasekti, kiek tradiciška ir atsinaujinanti aštuoniolika vasarą suskaičiavusi muzikos šventė.

Viena svarbiausių festivalio tradicijų – muzikinių pasiūlymų gausa, ir šiemet koncertų sau galėjo atrasti tiek rintosios muzikos gurmanai, tiek pramogos ieškotojai. Abi „gryna“ pramogines programas inspiravo egzotiški šokiai – čardašas ir flamenkas. „Čardašo karaliumi“ tituluojamas Gianis Lincanas iš Olandijos, Rumunijos romas, demonstravo neįtikinājamą grojimo tempą ir savo tišką stiliją „maišalyne“. Atlikėjo virtuoziškumas nekėlė abejonių, tačiau iš vienodos kūrinių struktūros, gausybės melodijų ir primitivokos harmonijos galėjai nuspėti neprofesionalaus kompozitoriaus bražą. Deja, instrumento paslapčis perpratusiems virtuoziams (prisiminkime prieš kurį laiką toje pačioje Žemaitkiemio estradoje matytą ballaikininką), užrašinėjantiems savo improvizacijas, kartais pritruksta komponavimo išmonės. Beje, cimbolininkui akompanavo Pažaislio festivalyje dar negirdėto styginių kvarteto „Mettis“ muzikai kartu su kontrabasininku Danieliu Rubinu – tai kitokios meninių interesų sferos atstovai. Tikėkimės, kad kitąmet kvartetas pasirodys Kaune jiems įprastu ampliu.

Kitas projektas – iš Ispanijos. Tuo metu, kai Lietuvoje siautė tikras šormas, Pociūnų aerodromo angare skambėjo aistros ir ilgesio intonacijos, ispaniško flamenko audra. Pasirodė, kad Carloso Pinanos (flamenko gitara) ir grupės pa- siūlyta traktuotė buvo neįprasta, akcentuojanti

ne tiek autentišką tam tikro regiono muziką, kiek žvelgianti į flamenko stilistiką apskritai – kaip į filosofiją, gyvenimo būdą, kalbėseną. Galbūt todėl gitaros garsai buvo nepaprastai ilgesingi, itampa veik nepakeliama, o kelionė kulminaciją link itin ilga. Beje, ir judesių (Hortensija Laencina), regis, bandyta apibendrintai nužymėti flamenko charakterį. Šiuo metu C. Pinana – labai stambi flamenko figūra tiek turint galvoje šeimos tradicijas (senelis ir tėvas – garsūs flamenko muzikos praktikai), tiek išsilavinimą (klasikinė ir flamenko gitara bei muzikologija), tiek

Danielis Zbindenas ir Vilma Rindzevičiūtė-Zbinden Kauno Čiurlionio dailės galerijoje.

ir veiklą bei projektus (be nuolatinio koncertavimo bei komponavimo, jis dėsto konservatorijoje, vadovauja meno mokyklai, yra tarptautinių konkursų rengėjas). Tad nekyla jokių abejonių dėl jo ir partnerių – perkusininko Miguelio

Ispaniško flamenko akimirkos.

„Vive“ dainuoja džiazą.

Raudondvario pilies scenoje grojo solistai
Gianluca Littera ir Žilvinas Malikėnas.

Angelo Orengo ir brolio dainininko Curro Pinanės – meistrystės lygio.

Kelis pasirodymus sunkoka identifikuoti pagal „rimtos-nerimtos“ muzikos skalę, nes iš esmės pramoginiuose koncertuose buvo itin skam-

bi dvasinė gaida. Tokių programų būta dviejų. Lietuviškos gospelų grupės „Hark“ privalumais laikyčiau supažindinimą su vis dar mažai atliekamais gospelais, profesionalią instrumentinę grupę ir jaunatvišką dainininkų azartą; kaip vienintelį trūkumą įvardyciau nesubalansuotą įgarsinimą. Sunku paaiškinti, kodėl garso lygis neleido girdeti atskirų vokalistų balsų, nekalbant apie žodžius – galbūt iš planuotos didesnės koncertinės estrados (Botanikos sodo) nepersiorientuota į intymesnę? Gaila, bet visais požiūriais pasidžiaugti gražiomis giesmėmis nepavyko.

Daug geriau buvo įgarsintas vokalinės grupės „Vive“ koncertas. Ko gero, klausytojams ilgam įsimins Rumšiškių bažnytėlėje skambėjus vokalinis džiazas. Jauni dainininkai iš Didžiosios Britanijos (vienas jų – Londone gyvenantis buvęs kaunietis Martynas Vilpišauskas) surengė Lietuvoje net penkis koncertus (kartu pristatė ir debiutinę kompaktinę plokštelię). Jų daina-vimų sunkoka nupasakoti žodžiais – klausantis tirštų šešiabalsių saskambių su įmantriais ritminiais piešiniais apima lengvas nerealumo įspūdis. Jų sustiprina atlikimo maniera – žaisminga,

lengva, be matomų pastangų. Specialiai koncertams Lietuvoje aranžuota liaudies daina „Tykus vakars“ parodė itin jautrią komponavimo specifiką, kai balsų audinys sukurtas atsižvelgiant į dainos charakterį, melodiką, intervaliką. Ansamblio vadovas Jamesas Rose'as plokštélės apraše papasakojo jo sukūrimo istoriją: „Daugiau nei dešimt metų buvau „apsėstas“ ansamblio *a cappella* idėjos, didesnę laiko dalį skyriaus vokalinį saskambių studijoms. Beveik prieš dvejus metus su artimiausiais draugais pradėjome realizuoti mano muzikinius siekius, pasivadinę „Vive“, kiek vėliau prisivilijo mūsų vienintelę merginą ir jauniausią narį, o galiasiai „Youtube“ susiradome šeštą dainininką. „Vive“ skambėsyje susilieja mūsų muzikiniai pomėgiai – spiriūciuelių lineariskumas, tiršta džiazo harmonija ir *pop/soul* dainų jausmingumas.“ Aukštasis profesinis jaunų vokalistų lygis, „švarus“ ir subtilus jų dainavimas po koncerto buvo įvertinti itin šiltai.

Pamažu pereikime prie rimtuju programų. Šiemet ypač daug skambėjo muzikos orkestrui – per visą vasarą vyko net devyni įvairių orkestру pasiodymai; beje, taip pat devynis sykius scenoje matėme chorus, dažniausiai (net šešis kartus) – valstybinio Kauno choro (meno vadovas Petras Bingelis) dainininkus. Tarp solistų yra ir savoškių „rekordininkų“ – Liudas Mikalauskas, Ieva Prudnikovaitė, Kostas Smoriginas, Algirdas Budrys, Danielis Rubinas, Kazys Stonkus koncertuose dalyvavo dusyk. Graži vasaros festivalių tradicija, kai lietuvių muzikai į vinentį vyksmą įtikinamai supina populiarius bei mažiau žinomus opusus; neretai atlikėjų meistriškumas dera su įžvalgomis, originalia interpretacija ar netikėta išvada. Toki „gražų vakarą“ atrado Asta Krikščiūnaitė ir Audronė Kisieliūtė, į „tamsiai mėlyną Karibų naktį“ pakvietė Kauno fortepijoninis trio, „Paryžiaus akvarelėmis“ tapė Aistė Širvinskaitė, Miglė Dikšaitienė ir Rūta Blaškytė, „gamtos atspindžių muzikoje“ pamatė Mindaugas Jankauskas su kolega Marošu Klatiku iš Slovakijos, kompozitorii Giuseppe's Verdi ir Richardo Wagnerio kūrinių ištraukų parengė operai ištikimos Sabina Martinaitytė, Audronė Eitmanavičiūtė ir kiti.

Kauno filharmonijos scenoje Lietuvos kamerinis orkestras, Jeilio absolventų choras, dirigentas Jeffrey Douma.

18 Muzika

Naujasis KSO dirigentas Konstantinas Orbelianas.

Koncerto „Dmitrijus Chvorostovskis ir draugai“ žvaigždžių bisas, (iš kairės): Kostas Smoriginas, Marco Caria, Stefano Secco, Dmitrijus Chvorostovskis, Barbara Frittoli.

Festivalio pilnametystė

Atkelta iš 17 p.

Kaip iprasta, festivalio koncertai sulaukė svečių – pažįstamų ir naujų. Popietė „Šveicarijos aidai“ sužavėjo ne tiek interpretacijų naujumu ar dalyvių virtuoziškumu, kiek unikalia Šveicarijos koncentracija. Programai igyvendinti dabar šioje šalyje gyvenantį pianistę Vilma Rindzevičiūtė-Zbinden kartu su vyru Danielu Zbindenu pasikvietė lietuviškų koncertinių programų partnerius – profeso rių Kęstutį Grybauską (fortepijonas) ir atlikėją Viktorija Zabrodaitę (fleita). Retai kuris atlikėjas šalia iprasto išsilavinimo galėtų pasigirti tokiu kultūriniu „diapazonu“, kokį išgijo D. Zbindenas, kartu su muzika Ciuricho universitete studijavęs prancūzų kalbą ir kultūrą, istoriją ir muzikologiją. Da bartinėje jo veikloje tarsi atspindi interesų spektras – prie fortepijono dėstymo, muzikologinių paskaitų, solo recitalių, kamerinio muzikavimo ir įrašų nuo 2009 m. prisiėdėjo ir fortepijoninio „Zbindenduo“ koncertai. Ko gero, dėl to ir programas sumanymas bei igyvendinimas buvo toks įvairiapusis ir išsamus. Kaip turiniame atviruke čia tilpo pasakojimai apie šveicariškų kantonų ypatybes ir šio krašto kompozitorę Mel Bonis, Arthuro Honegger, Joachimo Raffo, Hanso Huberio muzika, gražios gamtos nuotraukos ir net šokoladas. Beje, paminėti ir Maironio bei Mikalojaus Konstantino Čiurlionio vardai – poetas apraše krašto gamtos grožį, o kompozitorius mokesi Leipcigo konservatorijoje pas tą patį mokytoją kaip ir šveicaras H. Huberis. Manyčiau, auditorija buvo dėkinga muzikams už įdomius atradimus, kultūrinius kontekstus ir delikatūs muzikos atlikimą.

Du vakarus festivalio publikai griežė Lietuvos kamerinis orkestras (meno vadovas Sergejus Krylovas) su gana neiprastais partneriais. Jeilio (JAV) absolventų choro (dirigentas Jeffrey Douma) pasirodymas paveikė ne vien su muzika susijusioms emocijomis. Cia dominavo kitokio pobūdžio potyriai nei šveicarų koncerte – negalėjai nepastebėti nemenko skaičiaus senyvo amžiaus choristų, oriai

įsikomponavusių į ansamblį ir net atlikusių solistų vaidmenis. Nejučia pamąstyti apie jų įdomų ir prasmingą laisvalaikį, apie žmonių su negalia dalyvavimą įprastame gyvenime ir pan. Skambėjo ne tik amerikiečių liaudies ir kompozitorų muzika, bet kartu su visa publika pagarbacia sudainuota ir J. Naujalio „Lietuva brangi“. Ispūdingi kolektivo muzikiniai ir bendražmogiški užmojai; smagu, kad šios vasaros sumanymas – Baltijos šalių turas – neaplenkė mūsų festivalio scenos. Beje, choro penkiolikos metų sukakčiai paminėti buvo skirta Vytauto Miškinio kūrinio pagal Rabindranato Tagorės tekštą „Mano širdis dainuoja“ pasaulinė premjera, atliktą Vilniuje. Gaila, Kaunas šio opuso dar negirdėjo.

Kitas ryškus orkestro svečias – Gianluca Littera iš Italijos (lūpinė armonikėlė), prieš ketvertą metų grojės festivalio publikai su Vilhelmo Čepinskio vadovaujamu kameriniu orkestru. Virtuoza garsėja kaip vienas iš nedaugelio aktyviai koncertuojančių šio instrumento meistrų, jis atlieka beveik visą chromatinei lūpinei armonikėlei skirtą originalų repertuarą, pritaiko jai kitus kūrinius, be to, dažnai groja džiazą. Turbūt galima drąsiai teigt, kad tokio lygio solistai savotiškai „stimuliuoja“ muzikos raidą, inspiruodami kompozitorius kurti personaliai jiems. Taip nutiko ir koncernte skambėjusio opuso autorui, italų kompozitorui Ennio Morricone'iui. Kuo gi siemet sužavėjo G. Littera? Ko gero, didesniu brandumu, rafinuotumu ir subtilumu, efektų nesivaikymu. O galbūt tą solidumą palaike partnoriai, per penkiasdešimtmetį perko-pes LKO? Nepaprastai graži programa, visų dalyvių (dirigavo Robertas Šerenikas) atlampa stilin-gai, delikačiai ir itin muzikalai, šią vasarą žavėjo ne vien Raudondvario pilies, bet ir Palangos „Nakties serenadą“ bei „Užutrakio vakarų“ publiką.

Tikra festivalio sensacija ir svariu kultūriniu įvykiu tapo Kaune kompaktinę plokštelię įrašinėjusių Niujorko (JAV) „Metropolitan“ ir Italijos operos teatrų solistų koncertas su mūsų miesto kolektyvais – simfoniniu orkestru, Kauno choru bei choru „Cantate Domino“ (vadovas Rolandas Daugėla). Prieš pat eidami į Pažaislio vienuolyno sceną, dainininkai ir projekto rengėjai atsakė į žurnalistų klausimus. Dmitrijus Chvorostovskis, pagrindinio vaidmens

atlikėjas, kalbėjo už visus solistus: „Kaune įraše G. Verdi'o operą „Simonas Boccanegra“, īvykdėme savotišką meninį žygdarbių. Juk operos šiuo metu dažniausiai įrašomas „gyvai“, transliacijos metu, ne studijose; tokiam darbui reikia sustyguoti daug dalyų: pakvieti pajėgų orkestrą ir chorą, visų solistų tvarkaraščiuose atrasti laisvo laiko, galų gale visiems sumokėti. Aš labai dėkingas savo kolegom – Barbarai Frittoli, Stefanui Secco, Marcui Caria, Kostui Smoriginui, Konstantinui Orbelianui ir kitiems, kad atvyko ir dirbo kartu su manimi. Ypač dėkoju Johnui Fisherui, nes be jo svarbių pastabų ir gyvos reakcijos įrašo nebūtu. Barbara, kaip kiekviena didi dainininkė, suteikė savo pasaulio matymo ir jausmų. Esu laimingas, kad atvyko Stefanas, kurio lanks-tus balsas puikiai skamba įraše. Tikiuosi, kad muzikinė visų mūsų draugystė nesibaigs.“

Su Kauno simfoninio orkestro instrumentinin-kais susitinku ne pirmą kartą. Jų atlikime tarsi jungiasi rusiškos mokyklos tradicijos su vakarietiškomis, o tai, mano akimis, orkestro griežimui suteikia pranašumo. Kolektyne groja dideli entuzias-tai, išvengę grojimo „štampų“; pasibaigus operos įrašui, labai kruopščiam daugelio valandų darbui, galiu tvirtinti, kad šie žmonės kantrūs, visada gero ūpo, su puikiu humoru jausmu, labai mobilūs. Tą patį pasakyčiau ir apie chorą.“

„Metropolitan“ teatro vokalo repetitorius J. Fisheris: kol įrašinėjome operą „jūsų gražiausie mieste praleidau dvi savaites. Mano įspūdziai labai pozityvūs – visų pirmą manau, kad tai didelis įvykis mūsų tarptautinei komandai. Kita vertus, panaši praktika gali būti ypač naudinga kultūriniam miesto gyvenimui. Koncertai vaizdingoje gamtoje vi-sada įdomūs dirigentams, atvyksiantiems dirbti su orkestru. Labai tikiuosi ir linkiu, kad tokia muzikinė veikla, pritraukdama gerbėjų ir rėmėjų, testysi, o miestas išloštu.“

I kiek netikėtai klausimą: „Ar itališkų kompozitorių kūrinius geriau dainuoja italų dainininkai?“ atsakė B. Frittoli: „Nesu tuo tikra. Be abejø, aš būnu labai laiminga, klausydama italų dainavimo, tačiau nemanau, kad kitatautis dainininkas negalėtų dainuoti italų operose. Galbūt didesnė problema yra ta, kad jauni italų solistai nori šlovės ir pri-pažinimo tuoju pat, jie nelinkę aukotis profesijai. Tarkim, aš, turėdama šeimą ir dukrelę, priversta di-delę laiko dalį būti toli nuo jų. O jauniesiems kartais nesuvokiamama tokio pasiaukojimo būtinybė. Turbūt todėl dabartinė solistų karta yra stipri, bet einančių po mūsų aš nematau. Kita vertus, ir senojo italų vokalo mokykla nyksta, o naujų gerų dėstytojų, deja, neatsiranda...“

Paskutinio vasaros koncerto dalyviai Petras Bingelis, Justina Gringytė, Kostas Smoriginas, Gintaras Rinkevičius, Irena Bespalovaitė, Edgaras Montvidas.

Dirigentas K. Orbelianas: „Labai džiaugiuosi mūsų bendradarbiavimu su KSO, manau, tai savo tiškas stebuklas, kad mes visi vienu metu buvome laisvi ir sutikome atvažiuoti į Kauną. Tikėkimės gražaus šio bendradarbiavimo tėsinio ir daug didelių projektų drauge šiame nelabai dideliame mieste“ (šypsosi).

Baigdamas pokalbį, KSO vadovas Algimantas Treikauskas pranešė „šviežiausias“ naujienas – J. Fisheris paprašytas tapti orkestro operinių partitūrų konsultantu, K. Orbelianui nuo šiol patikėtas orkestro vyriausiojo dirigento postas. O toliau prasidėjo tikra operos fejerija. Dainininkai buvo ištisies puikūs – žavus balsingas D. Chvorostovskis ir

nepriekaištinga technika pasižymėjė italai, nedžiaugiantys Lietuvos publikai koncertuojantis Kostas Smoriginas ir ypač tobulai savo balsą įvaldžiusi diva B. Frittoli. Prasidėjusi „Simono Boccanegra“ ope ros išstrauka, programa pažėrė populiarū G. Verdi'o, Giacomo Puccini'o, R. Vagnerio, Francesco Cilea, Antonio Rubinsteino, George'o Bizet arių, chorą, uvertiūrą. Visų dalyvių pakilios nuotaikos, o sykiu užsimenzgusios meninės bei žmogiškos bendrystės negalėjo nepajusti žiūrovai, besidžiaugę reginiu. Ko gero, dar neteko matyti tokios publikos euforijos – nei lietus, nei balos neatšaldė įsi audrinusių klausytojų, ir koncertui pasibaigus ilgai nepaleidusiu muziką nuo scenos.

Ši koncertą vertėtų priskirti prie festivalio naujovių – publikos aprangos „kodas“ ir entuziazmas rodė, jog prie įprastos (oro užgaidoms pasirengusios) festivalio auditorijos prisidėjo nemažas būrys naujų gerbėjų. Kita vertus, festivalis kasmet atsinaujina, plėsdamas koncertinių estradų geografiją. Tarp kitų šiemet atrastoje Gelgaudiškio dvaro salėje Kauno fortepijoninis trio (Indrė Čepinskienė (smuikas), Asta Krištaponienė (violončelė), Liina Krėptaitė (fortepijonas) ir dainininkė Rita Novikaitė atliko Lotynų Amerikos autorų kūriniai, savo melancholija rezonavusių artėjancio rudens nuojautą. Nežinia, ar ją stiprino tądien išskridę gandrų, ar sename parke šiugždantys lapai...

Visgi šiame festivalyje dominavo susiformavusios tradicijos (bet ne monotonija), saikingas naujumas ir pagarba ištikimiems klausytojams. O baigiamasis koncertas atgaivino prieš aštuoniolika metų rengėjų išsakytą pasiryžimą vienuolyno šventoriuje atlkti tik stambius rimtus opusus: oratorijas, kantatas, mišias. Paskutinį vasaros sekmadienį Pažaislyje klausėmės dramatiškos Antonino Dvorako religinių kantatos „Stabat Mater“. Griežė Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras, diriguojamas Gintaro Rinkevičiaus, giedojo Kauno choras, o solo partijas atliko jauni lietuvių dainininkai, reti svečiai gimtojoje scenoje, dirbantys pasaulio operos teatruse. Salia kartkartėmis kauniečių ausis džiuginančių Edgara Montvido ir K. Smorigino maloniu atradimui tapo Irena Bespalovaitė (sopranas) ir Justina Gringytė (mecosoprano). Manau, po daugelio įvairaus turinio ir formos baigiamujų vakarų šis savo vaidmenį atliko tinkamiausiai, tauriai užbaigęs vasaros programą ir nuteikęs ateities darbams.

Edmundo KATINO nuotraukos

Pažaislio festivalio scena.

Rita Novikaitė ir Kauno fortepijoninis trio Gelgaudiškio dvare. Gražinos DAINAUSKIENĖS nuotrauka

KMM

KAUNO MENININKŲ NAMAI
V. Putvinskio g. 56, Tel. 223144

Kauno menininkų namų kūrybinio sezono atidarymas

MENO DIENOS 2013

Rugsėjo 14 d.

Gesbtodienis - JAUNIMUL ir visiems kitiems..

- 18 val. VÄRPU MUZIKA, PRADŽIA.**
(Kedžioje, Kuprėnai).

21M — gatvės šeckaldis,
 įvykdyti patversmės 2 min.
 Spėjama išskirti ir labiausiai
 spėjama, kur tycių priežiūra
 (Klaipėdos Juozino Tautro lėpc.,
 "Nelidoti" — Vašingtono klasikos),
 o kai kurie melsi —
 kai kurie nėra aplinkos.

**16.45 val. „OOE MENU“ — pasoversti miestui kas žinė
 (J. Karališkis Muzikos Akademijos Studentai).**
 Kompozitorius — Mykolas Balčekas
 Vokalistės —
 Kaimo menininkų namų duktūros.

17 val. perdotė
 ... some things are closer than they appear ...
 (Ludviko Juodžio, Klaipėda).
 Aukštaitijos ir Žemaitijos — J. Karališkis,
 Klaipėdos Juozino Tautro lėpc.,
 o kai kurie melsi —
 KMK, Paryžiaus salė.

18 val. spektaklis „GAIOS“ —
 Šiaurės Lietuvos drame
 pagal Valentino Masalskio
 Klaipėdos Juozino Tautro lėpc.,
 o kai kurie melsi —
 KMK, Koncertų salė.

20 val. VALENTINO MASALSKIO NINTYS BALSU.
 Vašingtono sala —
 KMK, Koncertų salė.

Rugsējo 15 d.

Sekundierinis – ŠEIMOMIS i-vizijoms kiltėjus...

15 val.	REFENSAKS FEDOCHS SOKIAI (J. J. mokyklos)
Užduotis:	1. Muzikos instrumentų mokyklos.
a) kurios yra įstaigos?
b) kurių žinių žinoma?
Ne leidžia išvili:	
CMS terminas:	
16 val.	ELIA TURKEZ SPKULMUS „KVALA ZABIBI“
Užduotis:	1. Šiuolaikinėje pasaulyje
yra daug įvairių būdų muzikos
įtaisymo.
a) kurios yra? Baigęs kurti laikas (1-2 v.).
Ne leidžia išvili:
CMS terminas:
18 val.	ORCHESTRA BLO debuteles
Užduotis:	1. Muzikos instrumentų mokyklos
a) kurios yra įstaigos?
b) kurių žinių žinoma?
Ne leidžia išvili:	
CMS terminas:	

Rugsējo 16 d.

Primākās – MENO MYLĒTOJAMS ir visiem k lietums...

- 18.vii. Atene „DUSTANCIOS SKULPTURÓS“ –
Galeria Roberto Arlaus ir Jurasikas Rūpų
skulptūrų, skulptūrų kompozicijų
Roberto Arlink**
Rūpų grupė, eksponatas
medžiaginis.
Vokietija.
Roberto Arlink, Ingrida ir Roberto
Arlink, 1998.

- 16.vii.1999-2000, „I LOVE YOU, MARIA”
projekt Dario Paletta
„All I need, my love, is
to understand you like a
human being as nothing in me is
able to handle or notice nothing.
Nothing in me can be
understood. Everything is
absurd. Like. Irrational.
Volcano idea
1999-2000-2001

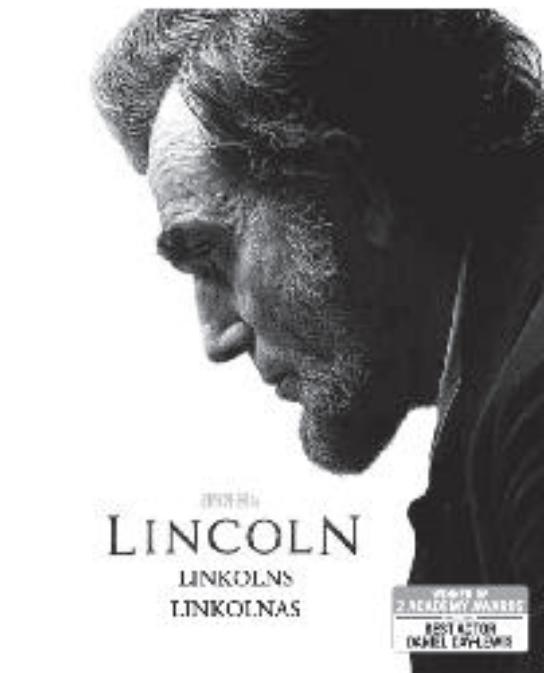
Jūsų visų dalyvavimas „Meno dienose“ – neapmokestinamas.

Gediminas JANKAUSKAS

Namų kino kolekcija

Tikimės, kad ši nauja „Nemuno“ rubrika žiūrovams padės lengviau susigaudyti DVD formatau gausiai leidžiamų kino naujienų sraute. Daugiausia dėmesio stengsimės skirti ne vienadienei komercinei produkcijai, bet tiems filmams, kurių verti nuodugnesnės analizės. Nors kino klasikos DVD pavidalu, deja, dar turime vos vieną kitą pavyzdį (viliamės, jog artimiausioje ateityje reikalai gerės), ir tarp naujų filmų tikrai rasime modernios klasikos titulo vertų kūrinių.

Naujausias režisieriaus Steveno Spielbergo darbas, pašlovinantis šešioliktaį JAV prezidentą Abrahamu Lincolną, turėjo net dyliką „Oskaro“ nominaciją, bet sulaukė tik dviejų paausotų statulėlių. Nors filmas pasakoja apie seniai praėjusius laikus, jis sukurtas taip, kad ištinkintu žiūrovą, jog ame-

„Linkolnas“ („Lincoln“)
Biografinė drama. JAV, 2012 m. Rež. Stevenas Spielbergas. Vaidina Danielis Day-Lewisas, Josephas Gordonas-Levittas, Tommy Lee Jonesas, Sally Field, Daidas Strathairnas.

rikiečiams jų šalies praeitis nėra vien pageltusių vadovelių puslapiai. „Linkolnas“ pirmiausia parodytas dabartinio JAV Kongreso nariams, kad šie nepamirštu istorinių savo šalies pamokų, kaip reikia valdyti iš garbingų protėvių paveldėtą valstybę.

1865-ųjų balandžio pradžioje baigėsi ketverius

metus trukęs pilietinis karas. Jo vaizdus S. Spielbergas rodo tik pačioje filmo pradžioje, bet keliu šio prologo minucių pakanka, kad žiūrovas fiziskai pajustų brolžudiško karo tragediją. Panašu efektą režisierius pasiekdavo ir anksčiau. Tačiau ne taip, kaip kitose karinėse dramose („Gelbstint eilinj Rajaną“, „Karo žirgas“), „Linkolne“ po išpūdingo prologo ir patetiško jo komentaro („Aš miriau ne veltui. Ši tauta, padendant Dievui, atgims ir bus laisva“) dar beveik dvi su puse valandos žiūrovas stebės ne mažiau stebinančias batalijas, kurios rutuliosis kabinetų tyloje ir triukšminguose Konгрeso posėdžiuose.

Visi jau pavargo kariauti. Ką tik antrai kadencijai išrinktas prezidentas Linkolnas turi puikią progą pabaigtį išsenėjusį kruviną konfliktą, prasidėjusį po to, kai pietinės valstijos (Konfederacija) paskelbė pasitraukiančios iš JAV sudėties. Tryliktoji JAV Konstitucijos pataisa, panaikinanti vergiją, galėtųapti katalizatoriumi, kuris išspręstų skaudžią dilemą, paties Linkolno išsakyta šiai žodžiai: „Šalis negali amžiaus išlikti pusiau vergovinė, pusiau laisva.“

Tačiau panaikinti vergiją ne taip paprasta, nes Kongresu viduje vyksta arsi demokratų ir respublikonų kova. Pirmieji palaiko pietinių valstijų interesus, antrieji gina Sajungos poziciją. O ir tarp vergijos panaikinimo šalininkų respublikonų yra dvi nesutaikomos pozicijos. Vienus patenkintų Konstitucijoje išrašyti žodžiai apie vergijos draudimą, o kitiem reikia kur kas drąsesnės formuluotės, teigiantios, kad visi žmonės yra lygūs.

Išeities iš šios situacijos ieškantis Linkolnas (ji tiešiog tobulai vaidina Danielis Day-Lewisas) filme įamžintas ne tik kaip išmintingas kančiose gimusios taučios patriarchas. S. Spielbergas išduotų save, jei apsieitų be kur kas efektingesnių apibendrinimų. Prologue nakties tamsoje Linkolnas parodytas kaip Prometejas, o finalinis šūvis į jį teatro ložėje pateikiamas kaip ritualinė auka ant tėvynės aukuro.

Savaitgalis prie televizoriaus

Kas naujojo TV sezono pradžioje nugalės – kinas ar krepšinis?

Du vasaros mėnesius praleidęs sode galiu net prisiekės liudyti: be televizoriaus gyventi galima! Visai nepasigedau lietuviškų televizijos kanalų, ypač komercinių. Užtai atradau seniai mano aplėstą Lietuvos radijo kultūros stotį, kuri kasdien lepino puikiais klasikinėmis muzikos koncertais, archyviniais spektakliais įrašais, o kas vakarą devintą tapodavo tikru ritualu: ramiai geri arbatą ir klausaisi laidos „Vakaras su knyga“.

Todėl uoliai naujaji sezoną reklamuojantys TV kanalai jau dabar kelia alergiją, ypač kai matai tuos pačius veidus, žadančius kažką dar nematyta. Nors visiems aišku, kad visas agresyviai reklamuojamas pramoginges laidas be jokio vargo nurungs krepšinio ir futbolo rungtynių transliacijos. Prieš jas nu-blanks ir be jokio saiko komercinių reklamų „pri-farsiruoti“ filmai. Kol kas jie didelių atradimų nesiūlo, bet galbūt tai tik taktinis manevras, skirtas apsilimui.

Komedija „Kartą Romoje“ (šeštadienis, 15.00 val., TV3) turėtų pradžiuginti romantinių meilės istorijų gerbejus. Ar mesdami monetas į kokį nors fontaną, prie kurio norėtumėte grįžti dar kartą, kada nors galvojote, kas nutinka šiemis pinigėliams? Tikriausiai anksčiau ar vėliau jie atitenka valkatomis arba fontano valytojams. O filmo „Kartą Romoje“ autorai nori mus ištinkinti, kad tokios monetos gali būti stebuklingos. Tuo kartą įsitikino jau na ir ambicinga niujorkietė Betė Martin, atvykus į Italijos sostinę dalyvauti sesers vestuvėse.

Meilės bei nuotykių netrūks ir filme „Karibų piratai. „Juodojo perlo“ užkeikimas“ (šeštadienis, 20.50 val., TV3), po ilgos pertraukos į didžiuosius ekranus sugrąžinusime bebaimius jūrų plėšikus. „Juoduoj perlą“ čia vadinas laivas, kurį iš drąsaujus jūrų vilko Džeko Sparo pagrobė klastingasis plėšikas Barbosa. Tačiau greitai paaikšėja, kad „Juodasis perlas“ yra užkeiktas. Visi jo keleivai naktimi mėnulio šviesoje virsta gyvais skeletais...

Kad veiksmo filmas „Druska“ (šeštadienis, 21.05 val., LNK) yra antrarūsis produktas, aišku ir be specialios ekspertizės. Jo scenarius buvo rašomas visai ne Angelinos Jolie benefisui, o Tomui Cruise'ui. Tačiau vos susipažinusi su būsimu filmo istorija veiksmo kino žvaigždė nusprendė, kad ji mažai kuo skiriasi nuo daug kartų vaidintų „Nė įmanomų misijų“. Kai T. Cruise'as atsisakė filmuotis, prodūseriai saliamoniškai nusprendė, kad su šia užduotimi ne prasčiau galėtų susidoroti A. Jolie. Taip agentas Edvinas tapo šnipe Evelina.

Pagal populiarų kompiuterinį žaidimą sukurtas nuotykių filmas „Persijos princas. Laiko smiltys“ (sekmadienis, 19.30 val., TV3) nukels į VI a. Persiją. Tarp kilmingųjų ir ju tarnų vyksta nuožmū kova dėl ypatingos brangenybės. Laiko smiltys – tai legendinė dievų dovana, kuri jos savininkui leidžia pasuktį laiką atgal.

Senokai matyta britų komedija „Ketverios vestuves ir vienerios laidotuvės“ (sekmadienis, 21.15 val., LRT) primins visiems žinomą tiesą, kad vedybos –

labai svarbus gyvenimo įvykis. Tik vieni stengiasi šią šventę atsvesti kuo anksčiau, o kiti – kiek įmanydami atidėlioja. Trisdešimt dvejų metų senbernis Čarlis (aktorius Hughas Grantas) mėgsta dalyvauti draugų ir pažiastamų vestuvėse, tačiau pats neskuba susipančioti šeimyninius saitaus. Tikriausiai tik todėl, kad dar nesutiko savo merginos. Bet kai vienose vestuvėse Čarlzas susipažsta su amerikiete Kere (aktorė Angie MacDowell), tvirtos jo nuostatos ima braškėti.

Komedijos „Sirdžių édikas“ (sekmadienis, 21.25 LNK) herojui futbolo virtuozui Džordžui (aktorius Geradas Butleris) kartą stadione nuskamba paskutinis švilpukas, paskelbės apie karjeros ir įprasto gyvenimo būdo pabaigą. Norėdamas suartėti su sūnumi, Džordžas tampa vaikų futbolo treneriu vasaros stovykloje. Naujajį trenerį greitai pamilsta ne tik vaikai, bet ir jų mamytės.

Kriminalinė dramoje „Bronkso istorijos“ (sekmadienis, 21.45, BTV) pagrindinį vaidmenį atliekė Robertas De Niro yra ir šio filmo režisierius. Niujorko autobuso vairuotojui Lorenui Aeno lo nepavyksta apsaugoti savo devynerių metų sūnaus Kalodžero nuo Bronkso nusikaltėlių pasaulio įtakos. Berniukas, žinoma, myli tėtę, bet, ką gero, didesnis autoritetas jam – rajono nusikaltėlių vadeiva Sonis. Filmo įvykių branduolių sudaro aštuonerius metus trukusios Lorento pastangos į doros kelią grąžinti banditų romantikos virusu užsikrētusį sūnų.

22 Kampus

11 d., trečadienį, 18 val. Kauno kultūros centro „Tautos namai“ didžiojoje salėje vyks naujų narių priėmimas į mėgėjų meno kolektyvus:

vaikų liaudiškų šokių kolektyvą „Šełtinis“, vaikų dainos ir šokio studiją „Vaidilutė“, vaikų estrados studiją „Svajonių gija“, neoklasikinio šokio teatrą „Releve“, liaudiškų šokių kolektyvą „Suktinis“, liaudiškų šokių kolektyvą „Ainiai“, mišrų chorą „Gintaras“, mišrų chorą „Ainiai“, mišrų chorą „Diemedis“, vyrų chorą „Perkūnas“, Kazio Binkio teatrą, sportinių šokių klubą „Sūkurys“, dailės studiją „Vaivorykštė“.

Daugiau informacijos tel. (8 37) 32 41 30, Vytauto pr. 79 / Kęstučio g. 1, Kaunas, 210 kab., www.tautosnamai.lt

Kauno valstybinis lėlių teatras

7 d., šeštadienį, 12 val. Valerijos ir Stasio Ratkevičių lėlių muziejuje – „Svečiuose pas Skudurinę Onutę“. Teatralizuotas renginys (nuo 3 m.). Vedėja Elena Žekienė. Bilieto kaina – 8 Lt.

8 d., šeštadienį, 12 val. „Princesės gimtadienis“. Pamokanti istorija apie pasipūtėlę princesę (nuo 5 m.). Režisierius Algimantas Stankevičius. Bilietu kainos – 8, 10, 12 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietu pasaulis*.

RAŠYTOJŲ KLUBAS

10 d., antradienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureato, rašytojo Donaldo Kajoko autorinis kūrybos vakaras ir naujos knygos „Lapės gaudymas: eseistinės užskandėlės“ pristatymas. Renginys iš ciklo „Kūrybos atodangos“. Apie rašytojo kūrybą kalbės ir naujausių knygų pristatys literatūrologė dr. Audinga Peluritytė, knygos redaktorė Janina Riskutė, rašytojų kalbins literatūros kritikas Valentinas Sventickas, D. Kajoko kūrybą skaitys jaunieji poetai Nerijus Cibulskas, Mindaugas Nastaravičius, Vytautas Stankus.

Rašytojų klube veiks rašytojo Eugenijaus Ališankos fotografijų paroda „Veidai ir akmenys / Peru signatūros“.

Smulkesnė informacija tel. (85) 2629627; (85) 2617727; el. paštu rasytojuklubas@aiva.lt.

V. Putvinskio g. 56 www.kmn.lt

Iki rugsėjo 9 d. Kauno menininkų namų Mūzų svetainėje (V. Putvinskio g. 56, Kaunas) veikia Aido Klimantavičiaus tapybos darbų paroda. Nuo **rugsėjo 9 iki spalio 5 d.** – Vaidos Kunigėlytės akvarelės darbų paroda „Egészségére“.

Parodų lankymas nemokamas. Kviečiame apsilankyti pirmadienį-ketvirtadienį 10–18 val., penktadienį 10–16.30 val.

5 d., ketvirtadienį, 15 val. Kauno miesto muziejuje (M. Valančiaus g. 6) – paskaita „Mados priešpriešos XX a. 3–4 deš. Kaune: tarp Paryžiaus ir Maskvos“. Lektorė – istorikė Lija Janauskienė. Paskaitos metu bus pristatytas parodos „Kauno ponios ir ponai: XX a. 3–4 dešimtmečio stilis“ katalogas. Renginys nemokamas.

5 d., ketvirtadienį, 17 val. M. ir K. Petrauskų lietuvių muzikos muziejuje (K. Petrausko g. 31) – kamerinės muzikos koncertas. Dalyvaus Ieva Sruogytė (altas) ir Julija Sadaunykaitė (fortepijonas). Programoje skambės F. Schuberto, W. Flactono, S. Rachmaninovo, A. Pärtė kūriniai. Iėjimas su muziejaus bilietais.

5 d., ketvirtadienį, 17 val. Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje (V. Putvinskio g. 55) – parodos „Scenos egzotika“ atidarymas bei leidinio „Ten kur viskas daug labiau. Lietuvos teatro dailės žodynai“ pristatymas.

6 d., penktadienį, 17 val. Kauno pilyje (Pilies g. 17) atidaroma personalinė menininkės Inos Mindiuz (Lietuva–Ispanija) paroda „Mano Meninas“. Paroda veiks iki rugsėjo 25 d.

7 d., šeštadienį, 16 val. Kauno tvirtovės VII fortas (Archyvo g. 61, Kaunas) ir Kauno šachmatų federacija kviečia apsilankyti renginyje „Gyvujų šachmatų kova VII forte“. Bilieto kaina – 6 Lt.

7 d., šeštadienį, 18 val. VDU Didžiojoje salėje – kamerinis orkestras „Berliner camerata“ (Vokietija): Olga Pak (smuikas, Vokietija), Rita Novikaitė (mecosopranas), Merūnas Vitulskis (tenoras), Balys Vaitkus (klavesinas). Programoje: A. Vivaldi, J. S. Bach, G. F. Handel, A. Stradella, A. Piazzolla ir kt. kūriniai. Bilietu kainos – 23–53 Lt.

2013 m. rugsėjo 5 d. (ketvirtadienį)

kviečiame Jus į fotomenininko

Ričardo Dailidės

fotografijų parodos ir katalogo

Skrydis į nemirtingumą,

skirta S. Dariaus ir S. Girėno skrydžio 80-mečiui, pristatymui,

kuris vyks Šiaulių apskrities Povilė Višinskio viešosios bibliotekos garažoje (Aušros al. 62).

Pradžia 16 val.

Malonai laukame Jusų atvykstant!

Mutantų skulptūros, performansai, interaktyvios dirbtuvės, garsūs ir tik atrandami vardai, platus išraiškos priemonių ir stilių spektras – viskas 9-oje Kauno bienalėje „Unitekstas“ (rugsėjo 13–sausio 5 d.). Tai vienas reikšmingiausių ne tik Lietuvos, bet ir tarptautinių kultūrinių renginių.

Kauno bienalė kaskart glaudžiau susipina su įvairiomis šiuolaikinio meno formomis, pasipildo socialiniais projektais ir skelbia naują renginio konцепciją. Prieš dvejus metus vykusio renginio parodas, pasirodymus, mobilias ekspozicijas, kurios buvo pristatytos ne tik Lietuvoje, bet ir Portugalijoje bei Estijoje, aplankė daugiau nei 110 000 žiūrovų!

Šių metų programos raktinis žodis „Unitekstas“ (*Unitext*) skelbia universalių kalbos pateškas šiuolaikiniame mene. Iki šiol kultūros lauke nevertota savyoka sujungs visas penkias Kauno bienalės programas. „Unitekstas“ – universaliai meno kalba, gebanti sieti įvairias žmogaus patirtis. Pasak koncepcijos kūrėjų, „parodoje bus suteiktas balsas patiemams kūriniams, o ne juos aiškinančiams tekstams“.

Bienalės programe – kviečinių pasaulinio garso menininkų parodos, instaliacijos, performansai, kūrybinės dirbtuvės, interaktyvūs projektais, seminarai meno profesionalams, kuratorių turai, netradicinės pamokos moksleiviams ir kt.

Kauno bienalė, 2011 m. sulaukusi tarptautinio pripažinimo už pavyzdingą bendradarbiavimo modelį pritraukiant skirtinges kultūrines auditorijas, šiai metai akcentuoja edukacinę programą ir tėsią mintį sutelkti kuo platesnį kūrybinės visuomenės būrių. Edukacinės programos ašis – Pažink, Kurk, Mokykis!

Programos dalyje „Kurk“ savaitgaliais vyks kūrybinės dirbtuvės šeimoms – mažiesiems ir didiesiems meno mylėtojams. Programa „Mokykis“ kiekvieną trečiadienį kviečia mokytojus ir moksleivius į edukatorių paruoštąs pamokas, kurios remiasi parodoje eksponuojamais kūriniais. Neeilinis būdas originaliai praleisti pamoką ir kūrybiškai pažinti biologijos, muzikos, fizikos ir

chemijos mokslus. Programa „Pažink“ padės užmegzti pokalbių su menininkais ir atrasti meno pasauly jų akimis. Taip pat net keturi interaktyvūs projektai kvies visus norinčiuosius prisidėti prie 9-osios Kauno bienalės „Unitekstas“ kūrybinio proceso.

9-ojoje bienalėje gausu parodų ir garsių Lietuvos bei pasaulio menininkų. Viena ryškiausiai ir laukiamiausiai šiuolaikinio meno ikonų – Australijos menininkė Patricia Piccinini. Hiperrealistinės silikoninės Picinnini skulptūros – fantastiški mutantai, šiurpinantys ir kartu švelnūs, kelia gana prieštaragingas reakcijas. Savo darbais ji kalba apie genų inžinerijos eksperimentus ir kūrėjo santykį su šokiruojančiu eksperimento rezultatu.

Mykolo Žinlinsko galerijoje savo kūrinius pristatys ir Gao Yuan, Lietuvos meno gerbėjams gerai žinoma šiuolaikinio Kinijos ir Taivano meno atstovė. Renginiui skirtų darbų ciklą menininkė sukūrė gyvendama Lietuvoje. Dar viena garsi Azijos menininkė Chun Hua Dong parengė politinio meno projektą-performansą „The Double“, kuriamė dalyvauja net 20 lietuvių moterų. Pasirodyme analizuojamai feministiniai būties aspektai.

Šių metų Kauno bienalės kūrybinėje erdvėje ypač daug dėmesio skirta jaunujių menininkų programai. Septyniolika kūrėjų kvies į unikalius, tik bienalei kurtus fotografijos, tapybos, skulptūros, instaliacijų ir performansų pasirodymus. Renginio organizatorė Virginija Vitkienė teigia tikinti šiuo renginio projektu, kuris bienalei suteiks dinamikos ir polėkio – juk jaunieji menininkai turi daugiausia drąsos ir entuziazmo eksperimentuoti, priešintis ir kritikuoti.

Daugiau informacijos, festivalio programa www.bienale.lt

